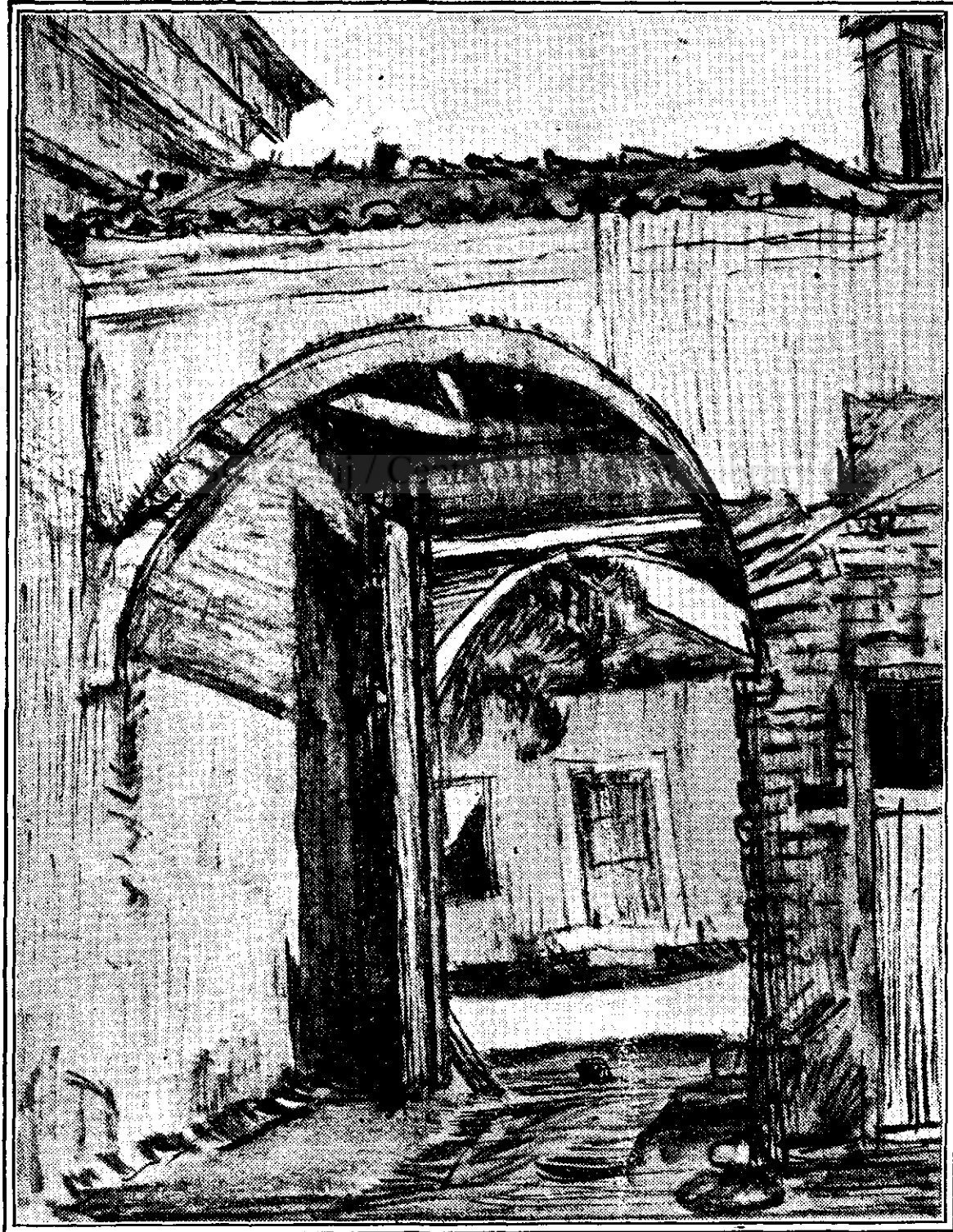

UNIVERSUL LITERAR

VASILE POPESCU : STUDIU D'IN MANGALIA.

An. XLII, Nr. 35.
29 August 1926.

Lei 5.

Seara pe Bărăgan

Coviltir prăfuit, seara se lasă pe stepă,..
Apele morților tulburi, curg pe cărări,
Iarbă și spice și flori topite'n căldură
Picură moi, pe'ntinsul truditelor mări..

Greeri doar prind să zgărie sticla' tăcerii,
Viori scărțind, cenfioară largul eterului.
Licuricii, lumini de rubine și de safire
Privese vii în apele încă neclare-ale cerului.

Ziua își calcă oboșită capul pe zare,
Un fulger și-un tunet moenit, pe undeva plouă,
Flori oboșite și deschid însetate calicele
În așteptarea primilor picuri de rouă.

Vieața tânjește-ațipind acum prin celule,
Pe vastele 'ntinderi stăruie lătrat de câni,
Vino s'auzi cum moare încet, glasul zilei,
În clopote. vagi, departe, departe, la stâni!...

Vino'n apusul acesta simplu, sălbatec,
Acum când s'a scurs prin frunzare de noapte, vântul,
S'auzi cum în răgetul vitelor, greu însetate,
Respiră profund oboșit, din adâncuri, pământul!

G. NICHIȚA

Grădina lui Teocrit

Invocație

Nu ești decât o lampă de argilă
pe roată șlefuită de olar;
dar porți în nări, ce pălpâie sprințar,
antene lungi, lumina ta subtilă.

Și astfel, în făptura ta fragilă
ca Prometeu strângând un strop de jar,
arunci în neguri jocul tău solar
și suflet pui în fiece pupilă.

Trudit de gând, mă'ntore la tine iarăși
să-mi luminezi cărarea diafan:
la zâmbetul nocturn vom fi tovarăși;

și rătăcind ca hoții prin Atena
de s'o 'ntâmpla cumva să-ți rupi antena,
va rade'n pieptul tău Aristofan.

MARCEL ROMANESCU

Socoteli greșite

Oblonul repezit ușor, se mbucă fără șgomot Șerban Mironescu își strânge bine blana, se cumpănește pe ultima treaptă îmbrăcată de-un lat de palmă cu omăt afănat, și fără a 'ntoarce capul, spioncăză strada dintr-o singură aruncătură de ochi. Pustiu; doar din sus, din spate Bărăție, vine hălăbănindu-se pe lângă ziduri, un cheferist. Lanterna spânzurată într-un nasture al dolmanului, proiectează un rotogol de lumină albă, crudă, care încruzește și mai tare albul troanelor. Scrumul havanei, după cum bagă de seamă Mironescu, stă sui; a fost clătinat din loc când și-a 'mcheiat zori't blana. Șerban Mironescu înalță degetul cel mic ca să-l scuture de tot, un gând poznaș, mijit din senin, îi aduce incetinel degetul la loc. „Dacă mă iubește Puia cu adevărat, ține-atunci până acasă”. O fărâmă de zămbet și se desghiocă sub sfârscul muștelor și 'n lumina ochilor. După colț, în stație, trei sănii la rând; o clipă stă nchotărât în drum, apoi o pornește agale prin mijlocul străzii, deși până acasă, dacă îi seamă de dăstanță și de omătul viscolit pe alocuri pânăla genunchi, poate face și-un ceas în cap.

I se 'mbulzesc atâtea gânduri, îl înceacă atâtea și atâtea întrebări care ciocănesc un răspuns grabnic, încât a socotit — și cu drept cuvânt — că pentru rânduială e mai nimerit să facă drumul pe jos.

Vântul a ostenit, de peste tot se zorește fulgi chiriciți; cernuți darnic din cătrâneala de sus, se mistuie numai decăt în cătrâneala ce se 'ntinde dincolo de clipeceala becurilor. Strada pustie. Dintr-o curte, de lângă poartă chiar, un câne se 'ngână singur; mărăce prin somn. Ceasul dela școala primară de băieți „Tudor Vladimirescu”, bate unul și un sferit. Șerban Mironescu, e om în vârstă de 41, 42 de ani, însurat de 3, iar de astă toamnă, dela Octombrie, e procuror de secție la Curtea de Apel. Acum, după miez de noapte, se 'ntoarce dela „un rendez-vous”. Sunt aproape 7 luni decând tot dă tâicoale d-nei Puia Tomulescu, 7 luni decând asteaptă cu infirgurare, măgetat de îndoieli, seara asta. Atătarea din răstimpul lunilor de așteptare, de pildă, rezistența femeiei, ca și năzăreala că de rândul acesta e vorba de dragoste te-meinică, — dragoste pe care o asteaptă de mult. îl fac acum să-și depene pe din-nainte și s'analizeze moment cu moment, comparând astfel întâlnirea avută, cu celelalte „prime întâlniri” din trecut. Nu se poate dumeri dacă e vorba de-o străfulgerare nouă, izvorâtă din dragoste adevărată, ori dacă totul se reduce la un amestec bizar, în care se poate deslusi și partea cuvenită orgoliului bărbătesc, satisfăcut, dar și curelor de sampanie tare, or gamei de ingenuoase mici nervosități, care i-au bicirnit violent sângele și atătat nervii. Tot cercând să despice firul în patru, atinge pe nesimțite la o altă încheiere; femeia asta e într'adevăr o floare rară, întocmai florilor deschise târziu, în prag de toamnă, ori celor din tinuturile polare, unde lumina-i scurtă, și care au o strălucire de culori mlăitoare. Pe deorarte plămăda deosebită, pe de altă parte și mai cu seamă, influențele din afară, încrustate rând pe rând acum, la 38 de ani, au făcut pe necetul dintr'însa un giuvac rar, cizelat până 'n amănunte, cu o artistică dăbăoie. Ceiace

revarsă în sufletul lui Mironescu val după val de caldă mulțumire, e încredințarea — ferma încredințare, că femeia aceea n'a avut amant; a fost e drept, curțată, dorită fâfș, asaltată în tote chipurile, dar n'a cedat.

A fleurtat, ca să se distreze, dar de lunecat n'a lunecat. S'a informat el, discret și cu tact, — e drept, — dar s'a informat suficient, apoi tot felul de încercări, ca să-și verifice presupunerile. Șerban Mironescu puflie și mai întesit din havană; în aceeași măsură zorește pasul și frodopează în gând o arie franțuzească la modă: „Amoureuse”. În răscruce, unde se taie Grivița cu Sf. Spiridon, i s'adresează unul, om între două vârste, slab și tucuriu (un fel de țigan muzicant):

— Iui dați voie s'aprint?

Mironescu dă să 'mîndă havana, dar se oprește numai decăt; zămbește aducându-și aminte de ceva, descheie blana, oaută în buzunarele surtucului, apoi în ale vestei, în buzunarele blanei ș'apoi iară în cele dela vestă; cu siguranță că și-a uitat bricheta la club, obiceiul lui! Ostează, înalță din umeri, scutură bine scrumul cu unghia dela degetul arătător, și 'ntinde străimului s'aprintă.

Întâlnirea aceasta i-a retezat de pela mijloc urzeala gândurilor, sleindu-i mulțumirea care-i îmbăia, aromind ușor, toate încăperile sufletului. Aproape 10 minute înmota croidnă parte, fără să i-se fixeze în minte; când gol și întuneric, când imbulzeli: sfîlnic, — ce dau numai decăt îndărăt — ori pripite, — care trec zorit, lăsând în urmă dăre slabe ca de licurici. Scotocind iară prin buzunare după brichetă, îi vine în minte așa ca din senin, spovedania lui Dolinescu de-ăseară la Club. Sta numai cu el la taifas în o-

dăta din fund, camera exagonală dela Jockey-Club, așteptând să se facă 9 fără 10, căci la 9 fix trebuia să fie la Puja. Dolinescu câștigase vre-o 30.000 și deșertase câteva păhăruțe cu benedictină, așa că era bine dispus. Venise vorba — cum era și firese — de scandalul provocat de avocatul Mirescu, care-și prinsese nevasta cu maiorul Băcu.

„Prostii, Șerbane dragă... stângăcie și egoism bărbătesc, stupid și caraghios, îți faci singur venin, te dai în spectacol și-ți pregătești iadu 'n casă!... Eu parcă nu știu că Marietta are de amant pe Trușculescu? (Marietta e soția avocatului Dolinescu). Ce-mi faci muștra asta bré? Știu foarte bine, după cum o știuși tu, după cum o știe cei mulți!... Ei și că-i la urma urmei... eu m'are dreptul să-și oprăscă ochii pe cine-i plăce? Mi-am făcut de cap pânăla măsurătoare, imi făc și acum, așa mai mult din deprindere, că de cat la urmă nu-s mulțumit... nu-s, și totuși nu m'astămpăr, ci-mi 'nșel nevasta oridecâteori pot... Și dară e tânără, frumoașă, inteligentă, bogată... nu mă plăce, o știu, dar imi plăce să-mi decoreze interiorul... de aceea o să privesc ca pe-un obiect de artă, și așa numai ar trebui să nă socotim femeile — soții ori amante — ca pe un adevărat obiect de artă adică, ca un obiect care desface pe mulți, pe câți mai mulți, fără a fi în stăpânirea exclusivă a vreunui”. Deșartă la rând do-tă păhăruțe de benedictină, și 'mcheie: „Nici în veacul al 20-lea, n'o să ne punem în cui egoismul nostru-stupid? Vorbec bine înțeles de noi, cei subțiați de cultură și cu experiența lumii”.

Vorbele lui Dolinescu îi sună limpede 'n urechi; nu le prea poate însă prinde tăleul și temciul. Crede și el, că-i frumos și mai ales drept, ca atunci când unul dintre soți calcă strămb, celălalt, de simte nevoia, are tot dreptul și ar trebui să aibă și voia să calce la fel. „Eu unul nu

D. GHIATA: DESEN

*) Din volumul cu același titlu ce va apărea la toamnă (Editura „Scrisul Românesc”).

SONET

i-ași pune Didinei nicio piedică, dacă i-ai da inima ghes". La început îl cam derutează sentința rostită în gând, tare și răspicat, iar din vârful buzelor pe șoptite; pe urmă prinde a-l înveseli, a-l ațâta chiar, ca la urmă de tot, să se simțea înălțat în proprii săi ochi și pe drept, că doară s'a ridicat dintr'odată până la cerințele vremii, desferecându-se astfel de cătușele ruginite ale trecutului.

Ajuns acasă răsucește cheia binisor, își potrivește părul și cravata în oglinda din vestibul, dă ceasul la 12 jumătate și se strecoară în dormitor pe vârfuri. Nevastă-sa doarme probabil; jumătate din pernă, îndoită cu brațul drept gol, strecurat pe dedesubt, îi acoperă fața. Mironescu răsufală ușurat. Se trudește să se desbrace cât mai încet, ca să n'o deștepte cumva; lumina veiozei e destul de slabă. Cu toată încordarea, scapă de sus o gheată. Reprezentația începe numai-decât.

— Ai putea să te simți, dragul meu!
— Pardon... n'am vrut zău... crede-mă!
— Nici vorbă, pardon, și-mi sperii somnul când deabia ațipii... trebuie să fie spre ziuă cred!

— Ce ziună te găsește draga mea?
— Ei te rog, te rog, nu mai mă drăgi acum!

— Ești supărată?
— Din potrivă, foarte bine dispusă!
— Nici unu fără un sfert nu cred să fie!

— După care meridian mă rog? Oriți-o fi stat ceasornicul? Unu fără un sfert acum? Se ridică într'un col, bombănește ceva, răsucește butonul și cercetează cu ochii ferici de bătaia luminii deșteptătorul depe noptieră.

— Numai 2 și 35 scumpul meu... numai!
— Ei asta, nu se poate... imposibil!... Trebuie s'o fi luat înainte! La 12 și un sfert am plecat dela Club; cât naiba să fi făcut până-acasă?... 15, 20 de minute maximum... maximum!

— Bine, bine... s'o lăsăm încurcată.
După o scurtă pauză el:
— A propos, știi că Mirescu și-a prins nevastă?

— Ce spui? Cu bine?
— Cu maioru Băcu.
— Erau sigură... mironosita!
— Și-a făcut un scandal!... Piii!..., ca la satră!

— Avea și dreptul!... El e un bărbat bine, cuminte ținea mult la dansa... ș'apoi a scos-o din mizerie, nu?
— Da, așa e... n'ar fi avut dreptul să-l înșele.

— Dacă și el ar fi întors capu într'altă parte, mda, mai zic...
— Sigur e'ar fi avut tot dreptu atunci!
— Găsești și tu?
— Nici vorbă!

Mironescu își reduce la minimum tabieturile lui de seară, ca să curme astfel mai repede conversația, de teamă să nu degenereze cumva, și ca să poată închide ochii cu un moment mai curând. Răsucește beciul, face de două, ori semnul crucii, dă noapte bună, și se nvelește bine în plapumă.

Ca să aibă aerul că e gata s'adoarmă, răsufală dela început rar și apăsător. Câtva timp și nicio mișcare. Într'un târziu simte o mână care-l pipăie, un picior gol care-i înțeleștează piciorul, o respirație caldă și înfățișată împingându-i obrazul. Gândul e'ar putea înșela chiar acum pe Puia, i se pare o profanare a dragostei lui, pe care o vrea cât mai curată, cât mai adâncă.

— De ce nu ești tu cuminte... dece?
— Dece nu-ți iubesci tu mai mult ne-

Deasupra, veșnicile stau mute;
Sus, pe mălțimea cerului divin,
Himerici, aruncăm un baldachin,
De gânduri și visări neîntrerupte.

În setea noastră, pururi, de senin,
Ne facem lumi, din înșine născute;
Deasupra lor, șovăitoare plute,
Brăzdăm imensitățile de chin.

...O! adevărul sfânt, să ne pătrundă!
Vuește jalnic, tumultoasa undă,
Dar nici-un semn în zare nu s'arată,

Și glasuri nu-s, în preajmă să răspundă.

...Tălăzuind prin larg de epopei,
Noi singuri, lumi și singuri Dumnezei!

ARTUR ENAȘESCU

vestica, dece? (Și numai decât apoi, deși pe un ton de imputare, dar tot alintându-se):

— Cât te-am așteptat răutate... n'am închis ochii până acum!

— Parcă dormeați când am intrat.

— Ași, mă fi ceam!

— Daa?

— Ei, dar ce parfum e asta? Uite cum îți mai miroase părul!... Asta nu-i parfumu tău... nu, e Pompadour... n'ai fost la club Șerbane... n'ai fost... pot pune mâna'n foc!

— Ba da, la club dragă!

— Ai mirosi a tutun, nu a Pompadour!... Ai fost la un „rendez-vous” ridicată'n genunchi și cu ochii aprinși, tremurând toată și-l sgalțâie și pe dansul, în neștiere.

— Unde-ai fost Șerbane, unde?

— La club... da dă-mi drumul frate că mă dor umerii!

— Minți, minți... afemeiatule! Mă'nșeli iară nerușinat ce ești!... Asta e a doua, ba a treia oară!... și-un plâns nervos o scutură toată.

— Nu meriți o femeie ca mine... nu, nu!
— Didino... Did... liniștește-te pentru Dumnezeu!

— Plânsul izvorăște și mai năvalnic.

— Nu... nu mă atinge ticăloșule!

— I'rumoasă vorbă n'am ce spune!

— Canalie atunci!

— Ei, te rog!...

— Aah! dă un țipăt prelung, ascuțit, se rostogolește pe dreapta, pe stânga, bate din picioare, sgalțâie din cap, apoi i se mai potolește parca plânsul, săgetând-o însă fiori fiori, ca peste câteva secunde numai, valuri noi, îmboldite de sughițuri, să se destrame într'un fel de lânguire tremurată. Lui Mironescu îi tare teamă de leșin; știe cel cât de greu poate fi trezit.

— Didino... puia... puicuto... liniștește-te bre... ce vrei tu?... Cere-mi orice vrei, numai liniștește-te!

— ?

— Spune tu o vorbă, spune!

— ?

Plânsul s'a mai domolit; dansul întinde mână cu fereală, îi mângăie ușor buclele, ia batista de sub perină și-i șterge binisor lacrimile ochii, nasul Un val de plâns mai târziu-nic își face loc cu greu.

— Liniștește-te suflete... liniștește-te! plânsul se înteește iarăși.

— Uite cum îți faci singură rău... uite! Ce vrei fetițo, ce?... Spune!... Cere-mi orice, numai calmă-ează-te!

— Nu, nu... n'ai merita să te mai iubesc! Plânsul se desmorțește iarăși.

— Ai merita să te'nșel, și să știi c'am să te'nșel!... măcar așa ca să te pedepsească!

— Înșală-mă zău, o și merit... o prea merit!

— Va să zică îmi dai voce?... Hm?

— Îți dau firește... e dară dreptu tău!

— Mda, o spui acum, ca să-mi închizi gura!

— Ba nu, o spun foarte serios!

— Daa? Ei bine dă-ți atunci cuvântul de onoare!

— De onoare?

— De onoare da.

— Pe onoarea mea! rostește numaidedecât Mironescu, crezând că scapă astfel de bucluc. Ar fi dat și declarație înscris, numai s'o vadă potolită. După o scurtă pauză, tot el, cercând să abată discuția înspre glumă ușoară:

— Numai să nu mă faci de răs dragă!
— Las că am de unde alege, și nu m'oi lega lă ochi!

— O cred, o cred!

— Atunci?

— Nu la asta făceam aluzie...

— Dar la ce?

— Mă gândeam să nu mă faci de răs în ochii lumii... să nu se afle...

— Și dacă s'o afla?

— Cum și dacă s'o afla?

— Ei da, ce-mi pasă!

— Cum ce-ți pasă?... Dar reputația mea... Avansurile dela April?! Câteva secunde de tăcere apăsătoare; clocotește și unul și celălalt. Un gând poznaș îl descurcă pe dată.

— Tu vrei numai să te răzbuni... să mă pedepsești... nu-i așa?

— ?

— Nu e'ar avea simpatie pentru careva...

— ?

— Ei?

— Mmda!

— Cum adică?... Ai?

— ?

— Hm?

Vream... dar nu, nu-ți mai spun (și acoperă fața cu palmele și râde ușor).

— Ei haide spune... te rog... te rog eu!

— Nu! Nu!

— Te rog, hai, hai că m'ai făcut curios!

— Vreau și eu să cunosc alt bărbat... iac'asa!

— Bine... foarte bine!

— Cum bine... îți răzi de mine acum?

— Ba deloc... mergem la Paris dragă...
 — Dece să mergem la Paris?
 — Acolo poți găsi cu ușurință un bărbat distins... și...
 — Și?
 — Și nu te știe nimeni! Sunt nobili ruși refugiați... nobleță dela fundarea Moscovei... oameni interesanți din toate punctele de vedere...
 — Nobili veritabili?
 — Daa... membrii de-ai familiei imperiale chiar!
 — Adevărat?
 — Oameni de-o distincție, și...
 — Și...?
 — Și extrem de interesanți în intimitatea lor...
 — Daa?... Adevărat? (se întoarce spre el și se apropie mult).
 El, șoptindu-i la ureche:
 — Perversi chiar, da' de-o perversitate rafinată, artistică...
 — Zău?
 — Pe onoare!
 După o mică pauză:
 — Și cum îi poți întâlni?
 — Sunt vre-o două case cu mare reputație... găsești în album fotografia, și toate detaliile care te interesează... absolut tot! Americanele în special, se dau în vânt... e o nebunie!
 — Serios?
 — Pe cuvânt de onoare!
 Sunt și oameni de culoare dacă te interesează... negrii, mulați, metiși...
 — Nu, asta nu... nu mă-ar place exotici... rușii însă da! (zâmbeste jenată și roșește)! Și după o scurtă pauză:
 — Dar tu ce-ai să faci?
 — Eu?... Eu... mda... am să cat să petrec și cu...
 — Așa da, să fii chit! Dar à propos: tu de unde știi toate astea?
 — Mi-a spus comandorul Bălan... (minte el la moment).
 — Prin urmare nevastă-sa... hm!... mi-ronosita cea cu cap de păpușă...
 — De, n'aș putea spune...
 — Ei lasă lasă, nu-i mai lua apărarea!
 — Nu că-i iau, da' nici nu vreau să-mi încarc sufletul!
 — Uite, uite... sfântu de el!
 — Atunci ne-am înțeles puicuț-o... nu?
 — Înțeles dragoste, înțeles! îl sărută înfocat și se lipește strâns cu tot trupul de dânsul.

Ochii îi scâpără, iar respirația îi svăcnește pripit, Șerban Mironescu răsuflă ușurat, schițează un început de zâmbet, își șterge sudoarea, trage plapuma până la bărbie, și-adoarme numaidecât.

Mironescu a avut somn agitat. Se făcea cu Puia Tomulescu când în tren, când prin oraș străine, teatre ori hoteluri luxoase. O defilare vertiginosă de peisagii, de tipuri, străine, de peripeții bizare, o defilare care irită și obosește. La urmă de tot, se făceau parcă într'un fel de „tunel” cu arcade boltite, cu oglinzi venețiene și aurărie peste tot. Mai toate mesele ocupate; fum și gălăgie.

Intr'un colț, în dreapta intrării, la o masă mică, nevastă-sa tunsă, pe jumătate goală și aproape beată, în brațele unui general rus. Când i-a 'ntins cupa de șampanie ca să soarbă, și-a pierdut cumpătul; iar când rusul a dat să-și apropie buzele, chiar de locul unde sorbise dânsa, l'a izbit cu pumnul din toate puterile, drept între ochi.

S'a trezit leacă și cu durere de cap. Nevastă-sa, dezvelită, cu fața 'n sus și cu brațele sub cap, visa:

„Nu, nu blondu” a putut înțelege bine; restul a fost prea înoc șoptit. Mironescu se ridică din așternut, își încleștează genunchii cu palmele, clatină din cap și zâmbeste urșat, ceapă după gânduri și

N. N. TONITZA EMIGRANTA NOSTALGICA

s'a destrămat într'o clipă:

„Eu unul nu i-ași pune Didinei nici o piedică...” zâmbeste, clatină din cap și-și dă cu tifla.

Ceasul 9 fără 5; la 10 fix i-a promis Puiei că va trece spre Curte. Se apleacă, atinge ușor cu vârful buzelor subțioara nevastei-și, — femeia zâmbeste prin somn — se dă jos cu mare băgare de seamă ca să n'o deștepte, și trece alături în hăc să se 'mbrace. La plecarea tocmai, bagă de seamă că-i lipsește portofelul, iar în portofel dosise printre chitanțele de bir, biletul Puiei, prin care-l vestea că bărbatu-su pleacă la București cu simplonul, iar seara la 9 fix, să se găsească la ușa din dos, ușa cu obloane. Biletul era făcut pe hârtie cu antetul arhitectului Tomulescu, ca să nu bată cumva la ochi când i-l-o aduce comisionerul la club.

Toată buna dispoziție deadineauri i s'a topit. Cotrobăește de zor peste tot, face feldefel de propuneri, însă de geaba! Sângura ipoteză care stă în picioare, e c'ar fi uitat portofeliul la Puia 'n dormitor.

„Numai de l-o găsi la timp, ca să nu dea servitoarele peste el!”

Zi frumoasă de iarnă. Cerul limpede cum e cristalul, soare săgalnic, sămii iuți și lume multă. După câțiva pași, Mironescu, prins în ritmul general, se simte mai bine dispus. Calcă ușor, pufoasă din havana, salută ori răspunde prietenos.

La dormitorul Puiei, prima fereastră deschisă. „S'o fi sculat oare?” Inima-i bate cu putere; se simte neliniștit și jenat. Daa Tomulescu la geam, are aerul

că scutură o cârpă de praf; din ochi îi face semn să se apropie. Legătoarea de cap, grena, o prinde de minune; toată fața-i ride. Mironescu înțește pasul și traversează strada.

— Sărut mâna conia!

— Numai? și-l privește 'n ochi, zâmbind îndrăzneț. Mironescu roșește ușor și zâmbeste incurcat

— A dormit bine pușorul meu?

— Te-am visat? Puia!

— Daa?... Frumos?

— Frumos da!... Dar tu ai dormit bine?
 — Deabea am putut să mă deștept... nici n'am avut timp să mă spăl... parol!

— Lasă că tot dragușă ești!

— Da?... mersi.

— A propos, n'am uitat cu ceva la tine?

— Ba da, ba da!

— Portofeliul!

— Portofeliul nu... un buton de manșetă, pe care nu ți-l mai dau însă.

— Numai butonul?

— Numai,

— Parol?

— Parol numai butonul... Dar ce, aveai ceva de preț în portofeliu?

— Mda...

— Ce?

— Biletu tău.

— Biletul meu?... ti, ti, ti, ce imprudență frate! Pleacă într'o parte capul, se congestionează la față, și-i pierd tot semnalul din lumina ochilor. Lui Mironescu îi pare tare rău, c'a scăpat vorba.

— Am glumit suflete... biletu-i la mine în buzun... am să ți-l dau chiar mâine!

Poemă în proză

Domnișă

a visului meu de lumină din primăvara dorurilor innumerate, simți-voi oare suspinul său înlăcrimat căutându-mă pe cărările lăzmailor în floare?

Tiptil m'as furia prin umbra amurgului ingenunchiat la ruga de seară, as veni cu harfa inimii mele la casa ta răzimată de stâncile mărit și florile grădinilor tale și-ar aprinde luminile scribtor în drăgoșite. Far tu simțindu-mi apropierea, fericită vei ieși pe balconul răsărit deasupra perlatelor valuri și pânzătura înflorită de crinii mâinilor tale va odihni neisprăvită în poala ta de mătase. Doar visuri de fericire te vor fura, visuri coborite de îngeri pe străzile inimii mele, ce-ți va cânta în surdina din frunzișul de sub balcon.

Și umbrele se vor întuneca tot mai triste și cântarea de vis va picura tot mai îndurerată de pe străzile inimii mele pe borangieul sufletului tău în vreme ce din împărăția flurilor ne va cădelnița valul mirenelor, doar sub spuza vremii mai arde dorul dragostii de ieri...

Iar când stele se vor aprinde pe ceruri clipind fericele din gene, și când din marea legănată de odihnă va răsare impurpurată și fragedă, luna, risipind prin zări fără țărături lumini bănuitoare, tăcut ma voi străluci prin porțița deschisă, perzându-mă în noaptea înflorită pe cărări argintate de visuri.

Tu însă, lângă vreme vei mai pândi cu urechea prin liniștea nopții, vei pândi în suflet cu florile dorului aprins, ascultând cuvântarea inimii mele de mult amușită.

Z. SANDU

O REVELAȚIE

— Sculptorul Al. Popescu-Bello

Pe sculptorul Bello l'am cunoscut înainte de războiu, în capitala Franței. Asta este, din capul locului, o notă bună pentru el.

Pe lângă tinerii de bani gata și printre oamenii studioși, dar mai aproape de vagabonzii sălășluiți pe vremea aceea acolo, sculptorul Popescu își purta și el vâta zilnică, lavalera, cusută și răsucusită și ghetetele americane, cu talpă dublă și tocuri de cauciuc.

Sculptorul meu era una dintre figurile adorate de hamanatele spirituale, dar, cu toată mîrga și geniul lui, păstra, față de conașionali studioși, o poziție rezervată, deși marțială și misterioasă.

L'am cunoscut la căminul studentesc din Rue Dante, unde ospătam gratuit, în tristele zile dela începutul războiului. Și, cum eu port în sufletul meu o mare stimă pentru haimanale, pictori, sculptori, poeți și inventatori, mă apropiam să gust misterul existenței lui deosebite. Ceremonios, declamator, sculptorul meu fu mulțumit să găsească în mine ecoul dramei lui sufletesti și să-mi încredințeze marea lui taină, în spovedanii lungi, pe malul Seinei înflorate. Eram aproape copil și vorbele lui sunau prelung în mine și mă cutremurau, ca un destin ciudat și ispititor. A doua zi l'am pofțit la hotelul meu și m'am simțit mîndru să-i ofer o ospitalitate caldă și admirativă. Și, de atunci, a fost prietenul și maestrul meu nedespărțit.

În zilele de restriște, când străini trăiau la Paris ca pasările cerului, Bello ședea toată ziua la mine; împreună spălam strugurii și pălăgețele roșii, tot amândoi cumpăram pâinea și supa Maggy și ospătam împreună, în seri neuitate, în camera mea dela Hotel du

Volga. Măncam și ne ștergeam cu servetelele suspenele dorului de neamurile depărtate.

Când se făcea noapte, ne lungeam, unul lângă altul, pe pat, cu mainile încrucișate sub cap, cântând încet: Nu pot crede, Călugărul din vechiul schit și alte romane tot atât de evocatoare. A fost pentru mine o bucurie nespusă, când l'am putut vizita la el acasă, în Montmartre, să stau de vorbă cu creaturile lui de bronz, de gips și de piatră. Parcă mă văd în odaia lui albă, aproape goală, cu patul verde, de fier, în zăbrele, cu masa de brad, îngustă și lungă, ca de bucătărie și cu scaunul rupt, acoperit cu cărți devastate. Pe masă, câteva căni de pământ, felurite, bucăți de lut impietrit, o scoică de gips, modelată de el, alături de o pereche de manșete rotunde, cu buton de metal și la mijloc, o lucrare aproape sfârșită: un cap de bărbat, cu barbă rotundă și încălțită, de care îmi vorbea el, ca despre o problemă mistuitoare și care se numea: **Primul Străbun**.

Nu ții minte să fi văzut și alte născociri ale maestrului; cred că, în afară de o albă cu pământ uscat și două găleți cu apă inverzită nu mai era nimic. Bello puse mâna pe câteva oale, pe câteva bucăți de argilă și mă informă, abondent, asupra calităților și menirii lor. apoi se opri la „Adam” și-mi ținu o mică conferință, răsucindu-l pe toate părțile, spre a mă introduce în secretul vieții lui neperitoare. Bucata lui, „piatra de încercare”, cum îi plăcea să o numească, era într'adevăr, o mare înfăptuire. Atât de atent am ascultat logosul lui despre „Primul Străbun”, încât nu l'am uitat nici astăzi și el formează precum baza cunoștințelor mele în arta sculpturii. Luminile de pe frunte, de pe nas și de pe umerii obrazilor, musculatura feței, vinele, accentele sprincenelor și ale bărbiei, precizia scheletului, umbrele, mobilitatea și psihologia, dela el le-am învățat și le-am închis în memoria mea pentru totdeauna. Dar, Bello, fiind un om citit, nu s'a mulțumit să-mi facă o simplă demonstrație plastică, ci mi-a desvăluit punctele de vedere: filosofice, etice și estetice, pe cari se sprijinea lucrarea lui esențială. Crist, Darwin, Nietzsche, Kant, Rousseau, Schopenhauer și chiar Socrate îi modelaseră viziunea nefericitului **tată al omenirii**. Și, într'adevăr, condus de degetele și lămuririle lui, mă puteam asigura, amănunțit, despre toate detaliile minunat sintetizate în capul bărbatului Evei. Era sălbatic și puros, ca primul om veritabil, în ochi avea un amestec de șiretenie și candoare, buzele îi erau sensuale și gâtul viguros, cum va fi fost, desigur, al aceluia care a întemioiat prima generație blestemată.

După conferință, Bello scoase dintr'un carnet o serie de cărți poștale, în care Adam se arăta văzut din mai multe părți, pe fonduri de culori diferite și dela distanțe deosebite. Tot timpul cât pașii mei au mai ciocănit asfaltul Parisului, într'o armonie neîntreruptă cu aceea a prietenului meu, conversația noastră nu mai era decât în jurul lucrării lui, care ne oferea un câmp vast și complex de considerații de toate categoriile.

Am ales acest tip, ca să reprezint prin el OMUL, — îmi spunea Bello, cu fermitate. Astăzi, în miliardele de creaturi bipede, cari umplu fața pământului, or fi numărați bărbați cari se

-- Bine bine... au revoir... du-te acum că vine Fräulein!
-- Ești supărată?
-- Nu, nu-s.
-- Pe când atunci?
-- De... nu știu...
-- Pe străduța noastră doară... vreau să-ți vorbesc, să te simt aproape... trebuie!
-- Nu știu... mâine, poimâine, când treci, îți glisez eu.
-- Va să zică tot ești supărată?
-- Au revoir, au revoir și fii cuminte!

Mironescu merge grăbit și neruntat; feldefel de gânduri i se sbuciumă și se cern, fără să se poată alege o geană de lumină. E neliniștit firește și de coarta portofelului, dar e derutat și de atitudinea amantei sale. Atata siguranță de sine, atata calm și seninătate, după o noapte ca cea din ajun, te face să presupui experiență, deprindere. Tâie piațeta, dă în Stirbey-Vodă fiindcă-i drumul cel mui scurt până la Palat, evită cunoscuții, și deabea răspunde la saluturi.

După felul cum a intrat în birou și s'a desbrăcat, ușierul a și ghicit că-i prost dispus. De vre-o două ori a crăpat ușa, dar văzându-l încrunțat, cu țigara strânsă și scriind zorit, n'a îndrăznit să intre. Pe la 12 jum. s'a apropiat biroului în vârfuri, și l-a pus pe murginea biroului 3 cărți

de vizită — doi deputați guvernamentali și-un colonel așteptau mai bine de-o jumătate de ceas ca să-i facă unele intervenții — și-un plic galben, oficial, cu scrierea mare, lăbărită și pătată.

-- Bine, s'aștepte.
-- Apoi așteaptă dumuealor...
-- Ieși afară!
Svârle mucul de țigare, întinde mâna, ia plicul și-l desfăce încet, îngândurat.

D-le Procuror,

Când vă oprește unu în drum dați-i țigara săprindă numai cântați chibrituri prin buzunare. Portofelul e de piele bună chiar f. bună bani pușini. Cei 600 de lei pentru scumpetea de azi? Biletul cuconiței nu prea face bani fiindcă mai circulară și altele pe piață. Oricum tot îl păstrează poate mai cad în capcană ori vreunul dai noștri și ne-o nrinde bine. Un fost și viitor client.

Ușierul crapă binisor de tot ușa, și-și strecoară numai capul.

-- Mă, n'auzi tu să mă lași în pace?
-- Dom' deputat Ocneanu...
-- Marși, marși că te cârpesc!
Se ridică nervos, taen curmezisii cabinetului, și răsucește cheia de două ori la rând.

ION DONGOROZI

comportă ca primul străbun; OM, însă, om desăvârșit, în accepțiunea absolută a vorbei, nu mai există. „Adam” nu este o faptură falsificată, modelată în cursul mileniilor, ca mine și ca tine; el este OMUL, original, sălbatic, religios, gol, sensual, puternic, revoluționar, creator și păgân: **omul ideal, supraomul!**...

...Și, pe tema asta se desfășurau convorbirile noastre inflăcărâte, adânci, nesfârșite — și proaspete, prin esența lor neistovită.

Războiul, însă, a pus capăt acestei idile intelectuale.

În timpul cataclismului fără pereche, nu rare ori figura cioplitorului meu adorat îmi răsărise în minte; îi vedeam în redingota lui neagră, închis în atelierul lui modest, din care, va trebui să răsară o nouă stea pe cerul îmbăcșit al omenirii. Bello, avea, față de majoritatea confrăților lui, avantajul de a fi un gânditor de elită, pentru care opera de artă este, în același timp, o sinteză culturală.

După războiu, ca consecință a luptelor îndârjite de pe atâtea câmpuri de bătăie, arta, exponentă a realităților epocale, cum susțin, cu drept cuvânt, sacerdoții săi, apăru și ea mutilată, schimbându-și numele de câte două ori pe an și, până astăzi, negăsind încă niciunul care să corespundă **felului ei de a fi**.

În această atmosferă, mai mult ca ori-când, se impunea apariția unei energii creatoare, care să scuture formulele și aparențele și să dea, însă, opera de sinteză mult așteptată.

Dar, la Popescu începusem să mă gândesc din ce în ce mai rar, icoana lui mi se ștergea din ce în ce mai mult din gând...

Vă puteți închipui surpriza covârșitoare ce am avut, când, după unsprezece ani dela despărțire, mă pomenii citind, într-o zi, pe ușa Ateneului:

— EXPOZIȚIA SCULPTORULUI —

— POPESCU BELLO —

— 15 Octombrie—15 Noembrie —

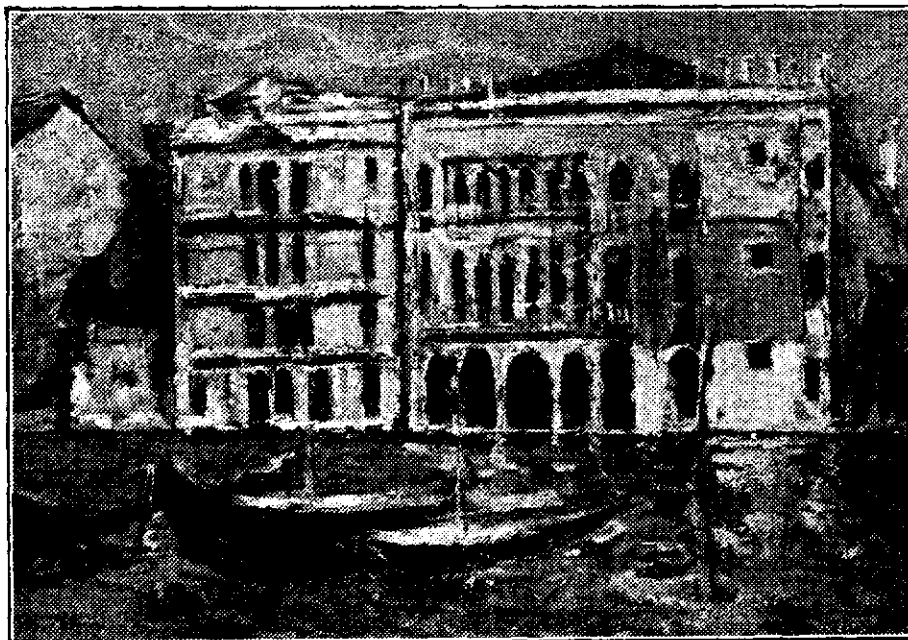
— 10—13 — 16—19. —

Mă ștersei la ochi, să mă asigur că nu visez, recitii textul, cu ochii aiuriți, apoi mă pomenii gonind, fără suflare, pe scările cari duceau la sala de expoziție. Lângă ușă, mă oprii un minut pentru a respira, îmi apăsai inima și... deschisei. Dela prima aruncătură de ochi mă regăsi în lumea creaturilor lui favorite. Autorul lipsea; în locul lui, o casieră — după cum se obișnuiește — îmi întinse catalogul, pe care citii: lucrări făcute la Paris, între anii 1914—1924.

S'ar fi convenit să mă opresc la fiecare bucată, s'o cercetez, s'o studiez, după preceptele primite chiar dela autor, dar ochii îmi alergau, lacomi, dela una la alta, sorbindu-le pe toate într-o îmbrățișare frenetică. De abia după un sfert de oră îmi revenii în fire și, cum prietenul meu nu se mai arăta, începui să privesc de aproape fiecare bucată.

În mijlocul sălii recunosci, cu palpatăie, „Primul Străbun”, numai capul și gâtul, pe un soclu, învăluit în catifea verde, pe care se încolăcea trupul de fir al unui șarpe îngrozitor. În fața lui, pe un pedestal mijlociu, ca o ofrandă adusă Capului Umanității, revăzui scoica din micul atelier parisiian, plăsmuită în bronz, iar în fața acesteia, pe un soclu mai mic, o altă scoică, în miniatură, turnată în gips patinat.

Mă oprii în fața lor, cercând să-mi reimprospătez definițiile și sugestiile cari făcuseră la Paris obiectul nesfârșitelor convorbiri între mine și Bello și, neținând măcar seama de prezența casieretei, pusei mâna pe „scoici, le cântării, le răucii, le examinai riguros, apoi mă apropiai de „Adam”, îl măsurai de sus,

G. PETRAȘCU: PALAZZO CA D'ORO, VENEȚIA

mă așezai pe scaun, mă depărtai la trei pași, mă apropiai din nou, cât se putea de mult, îl inconjurai, îi pusei degetele pe frunte, pe gât, pe bărbie, mă depărtai iarăși și mă apropiai din nou, repetând în gând — după cum îl priveam — cunoștințele ce aveam despre el, din toate punctele de vedere: filosofic, uman, social, păgân, biologic, estetic, etc. etc., repetând numele tuturor aceluia ale căror principii își găsiseră în „Adam” expresia cea mai desăvârșită. Crist, Darwin, Tolstoi, Dante și alții, îmi revenii în minte și mă simții din nou în stare să stabilesc corespondența gândirii lor, cu trăsăturile acestei opere reprezentative, ale acestui **om veritabil**, sălbatic, religios, păgân, revoluționar, sensual, viguros... nu falsificat ca mine, ca dumneata, cititorule și ca alții.

Nu știu cât am stat astfel „de vorbă cu mine însumi” — cum zice poetul — nu știu de câte zeci de ori am ocolit pe **eroul umanității**, pipându-i, cu degetele disciplinate, toate reliefurile, ca odinioară în modestul atelier din Montmartre, dar știu că, la un moment dat, când îmi aruncaii privirea pe eticheta de pe soclu, citii, spre surprinderea mea:

— Anatole France —

Și, într'adevăr, constatai că, pe nesimțite, ajunseseam la alt obiect, complect diferit de cel dintâiu, prin borsalina enormă, pe care maestrul o purta puțin răsturnată pe ceafă. Eroul însă — capul — era același, numai că între buze avea o țigareță, cum obișnuia autorul „**Crinului roșu**”. Îi admirai sarcasmul și finețea zâmbetului, care plutește în toată opera lui, atât de răspândită, apoi trecui la alt exemplar, de astădată cu capul descoperit, puțin aplecat pe umărul stâng, pe soclul căruia citii, emoționat, „**Crist**”. Primul Străbun se putuse transpune și în Fiul Omului, cu aceeași desinvoltură.

Mă depărtai și îl revăzui în bucata intitulată: Un cerșetor — și, în care, fi atârna la gât o zdreanță de un realism într'adevăr sângeros. Trecui, după asta, la „Tolstoi”; barba acestuia era mai mare și mai dezordonată; Adam se complăcea, cu fidelitate și în genul dela Iasnaia Poliana.

Defilai apoi pe lângă „Iuda” — în care, spre deosebire de „Crist”, bărbatul Evei ținea capul pe partea opusă... și, tot așa, regăsi profunda și complexa figură a „Primului Străbun” în „So-

crate”, „Atila”, „San-Girolamo”, „Matei-Basarab”, „Profesorul meu de chimie”, „Grenadierul”, „Zeus din Olympia”, „Dacul”, „Un Poilu”, etc., etc. Ipostasul în care, însă, isgonitul din Rai, era cu totul impresionant, l'am aflat în lucrarea „Tata”, lângă ușa dela intrare, într'un colț drapat cu catifea neagră. Aci, autorul se întrecuse pe sine: Străbunul se prezenta, de astă dată, sub forma unui burghez — judecat după îmbrăcăminte — iar, în mâna dreaptă, ținea, cu naturaleță, un mic obiect, care nu știu dacă avea vreun simbol, sau era numai un simplu element decorativ, spre care trebuia să se plece privirea eroului: o scoică de piatră.

Privind cu atenție, ajunsei să pot identifica în trăsăturile victimei șarpeului din Eden, pe acelea ale prietenului meu și, deci, pe ale tatălui său, pe care nu avusesem fericierea să-l cunosc în persoană.

Dar acestea nu erau singurele lucrări; pereții erau plini de reliefuli și în nici unul nu era un număr egal de scoici, sau scoici de aceeași dimensiune. O bucată mare, care conținea patru din aceste mici animale, se numea „Familia Bălții”; alta, numai cu două scoici, „Prietenia”; alta, cu o singură scoică, „Singurătate” — iar alta, în care era o profuziune de vietăți cu carapace, era intitulată, dacă nu mă înșeală memoria, „Tribul de mărgărit”. În centrul panoului din fund, un crucifix, pe care Adam ispășea, însă, și păcatele lumii.

Mă gândii câteva timp și dădui, în cele din urmă, și de rostul acestui crucifix între scoici: el arăta, desigur, prietenia pe care Mântuitorul o purtase pescarilor din Ghenisaret...

Se făcuse târziu... Cu capul amețit de atâtea privești, coborâi scările, pe înnoptate, alergai până la florăria de peste drum, cumpărai un luger cu chiparoase și, într'un suflet, ca să nu mă prindă asupra faptului și să-i procur și lui un moment de indioșare, intrai din nou în expoziție și, cu evlavie cvenită părintelui unui prieten neprețuit, pusei florile în mâna „Tatălui” său și mă făcui nevăzut.

A doua zi puteam să-i mărturisesc totul, dar, pentru un moment; era mai bine ca gestul meu să pară ofrandă anonimă a unui suflet care l'a înțeles.

MIHAIL CELARIANU

DIALOG ZILNIC

EA: Mă iubești?
 EL: Mult!
 EA: Cât de mult?
 EL: Mult, mult de tot!
 EA: Cât, cât de mult?
 EL: Știu eu cât să-ți spun?... Inchipu-
 ie-ți, Etina mea, un drum lung, lung...
 EA: Nu așa, nu, spune-mi până unde
 merge...
 Dar să fie mare, ca și iubirea ta!
 EL (îi prinde mâna, și mai mult oftat):
 Până în America!
 EA: Așa scurt?
 EL (repede): Până în țara de foc!
 EA: Nu, nu, e puțin; vreau mai de-
 parte.
 EL (surâde încurcat)
 EA (cu doi pași înapoi, cu un aer re-
 voltat, dar dragăstos): Ai zâmbit!
 EL (brusc, serios ca după mort): N'am
 zâmbit...
 EA: Ai zâmbit!
 EL (muștrător și drag): Etina!
 EA: Ai zâmbit!
 EL: Bine, dragă...
 EA: Taci, nu minți! Te-am văzut cu
 ochii mei.
 EL: Hai, să zicem că...
 EA: Nu, hai să zicem că...
 EL: Bine, dacă spui tu...
 EA (crescendo): Nu, dacă spun eu!...
 EL (resemnat): Da, am zâmbit.
 EA: Așaaa??
 EL (umil, cu jumătate glas): Am zâm-
 bit.
 EA: Și de ce, mă rog, de ce?
 EL: ?!
 EA (impacientă): Desigur, n'ai ce să
 răspunzi, Domnule.
 EL (rugător): Domnule?... Etina!...
 EA: Da, dom-nu-le, da, nu știi ce să
 răspunzi... Și să-ți spun eu de ce nu știi...
 D-ta, domnule, vezi foarte bine cum eu...
 EL (dulce și tremurător): Etina mea!...
 EA (continuând, fără s'audă): Făcândă
 d-ta, d-le, crezi că nu văd nimic!...
 Râzi, când îți aștern în față tot ce am
 mai sfânt, când doresc un singur răspuns
 serios din partea ta în schimbul unui
 sbucium pe care doar îl vezi.
 EL: Dar n'am răs, pentru numele lui
 Dumnezeu, n'am răs!... Am zâmbit, așa...
 EA (ironic): Scuză!
 EL (luând-o înainte): Sigur, că este
 Etina, sigur că este!... Tu-mi ceri să-ți
 împart iubirea așa cum se măsoară dru-
 mul de aci până în America, sau Țara
 de foc... (superb): Asta n'o pot, draga
 mea!... Iubirea, cel puțin după mine, nu
 este în funcție de kilometri, metri, sau
 leghe; căci până acolo, cred că știi, este
 și pământ și apă... O, atât pământ și a-
 tăta apă, Etina, că de-ai ține cu tot dina-
 dânsul să faci o paralelă sentimentului
 meu cu drumul până în America, sau
 Țara de foc, te-ai simți mai mult decât
 fericită.
 EA: Crezi?
 EL (repede, simțind scăderea): Și să-ți
 spun drept nu mă așteptam la astfel de...
 cum să-ți zic că să nu te superi din nou...
 EA: A, da!
 EL: ...la o astfel de imprudență, căci
 imprudență este cecace-mi ceri.
 EA: Pardon!... Eu nu-ți cer.
 EL: Ba, încă-mi împui.
 EA (foarte serioasă): Eu?... Ha, ha, ha,
 îmi vine să râd, dar știi, cu hohot.
 EL: N'ai decât! Că eu nu mă supăr,
 nu!...
 Și slavă Domnului, motiv mai puternic
 ca ăsta...
 EA: Știi că ai haz?
 EL (înțepat): Știu, cum să nu știu!
 Altfel nu-ți spuneam exact măsurăto-
 rea...

EA: A, pentru asta? Înțeleg!... Și ții
 cu tot dinadânsul să ai spirit, nu?... Poate
 deaceia ai răs cu atâtă poftă!
 EL: Cu poftă n'am răs!
 EA: Dar nici n'ai lăcrimat!
 EL: Am zâmbit!
 EA: Tot una-i!
 EL: Eu nu prea văd.
 EA: Când ai văzut, d-ta, ceva?
 EL: Ai dreptate! Odată în viața mea
 mi s'a părut că văd luminos, luminos —
 și când colo...
 EA: Și când colo, besună... Merți!
 EL: Pentru puțin, dar n'am vrut să
 zic asta.
 EA: Sigur, acum schimb-o!
 EL: N'o schimb de loc!
 Pauză.
 EL: Clipele de-acum luminoase sunt,
 Etina?
 EA: Aaa! D-ta tot pe mine mă în-
 trebi?...
 Pe onoarea mea, ai un tupeu îngrozi-
 tor, îngrozitor; un tupeu care scoate din
 sărite... Dai și țipi!... Ironii și baremi să
 aibă puțină sare; răs cu dureri de sto-
 mac, când altuia nici nu-i vine să zâm-
 bească; apro-po-uri de periferie, cu-
 vince speciale din neprețuitul — cred —
 d-tale dicționar pe care n'am avut feri-
 cirea să-l cunosc dinaintea... Și regret,
 o, cât regret!
 EL (blând): Eu nu regret, Etina.
 EA: Ce nu regreti?
 EL: Ceeace regreti tu.
 EA: Vorbesc numai de vocabular —
 pur și simplu.
 EL: Daa!... Cred!
 EA: Făcândă vecinic te gândești numai
 la tine.
 EL: Mai bine spune drept la ce te-ai
 gândit tu.
 EA: În tot cazul nu la ce ți-a trecut
 ție prin cap.
 EL: Eu am dămurit ce aveam pe su-
 flet.
 EA: Sau mai bine zis, și ce ai încă...
 Ar fi prea puțin...
 EL: Natural, pentru tine.
 EA: Cum pentru mine?
 EL: Da, ar fi așa de simplu...
 EA: ...Ca să înțeleg, nu?
 EL: Nu ca să înțelegi, dar...
 EA: Bine, bine că-ai spus-o!
 EL: Ascultă, te rog...
 EA: Frumos, n'am ce zice, foarte fru-
 mos chiar!
 EL: Dacă o iei înainte ca spânzurat,
 dreplatea ți-o găsești tu!
 EA: Îmi pare foarte bine și din partea
 ta cavaleresc fapt, că ai știut să fii
 sincer.
 EL (revoltat): Dar ce-am spus?
 EA (leger, ca și cum nu i-ar păsa, plic-
 tisită): Nimic!
 EL: Etina, te rog ascultă-mă.
 EA: Nu, deacum scuzele sunt zadar-
 nice.
 EL: Dar nu vreau să-ți cer scuze...
 EA: Adică din convingere cele spuse!
 Înțeleg?
 EL: Nu poți înțelege nimic, n'ai de
 unde.
 EA: Crezi d-ta asta!
 EL: Ei, de unde?... spune, atunci,
 poftim!
 EA: Ce să ne mai pierdem timpul.
 EL: Ai spus adevărul!...
 EA: Suișgur, îți convin astfel de ade-
 văruri.
 EL: Păi, cine a zis: eu sau tu?
 EA: Nu-i vorba de cine a zis!
 EL: Da, de ce e vorba?
 EA (în culmea plictiselii, pe un ton
 scârbit, ca pentru cineva cu care nu te
 mai poți înțelege): Ce mai ala-bala, d-le

Din pădure, pe ne- simțite a eșit seara

Din pădure, pe nesimțite a eșit
 seara, ca o vulpe flămândă
 — care-a stat ziua în coltoane la pândă —
 și luncând pe coastă cu mișcări moi
 — ca ale turmelor de bivoli și oi, —
 în toate văile gropi fără fund svârle,
 iar pântecul și l-a sfâșiat și înroșit
 prin hășișuri și'n țarcuri, la țârle.

La marginea satului, seara s'a oprit,
 tânguind câmpul cu mirese de păduri,
 a intrat pe turiz sub pieptul râpei suri,
 alături de podul-sugrumatului, lângă râu,
 acolo s'a sfătuit în șoaptă multă
 cu doi țărani ce tot pîndesc și-ascultă
 și strâng în mâini cuțitele mari dela brâu,—
 a intrat apoi în cătun, cenușie
 încrunțată și lătrată
 de-o haifă de câinii ce vor s'o sfâșie,
 și'n sat a spus ceva în taină mare
 unci lete care-o aștepta în poartă
 — gândurme să-i împartă —
 și care de-odată s'a roșit tare,
 părăguită de rușine ca o căisă;
 (ca o lăcustă în pumn închisă
 inima se sbătea în ea...)
 — fata s'a îndepărtat apoi
 uitându-se cu grije înapoi,
 a trecut cu fereală multă prin ocol,
 să nu deștepte câinii
 și tainele să nu-și dea de gol, —
 și nu s'a oprit decât în fundul grădinii,
 unde-o primese în brațe șoapte fierbinți
 care-o vor scoate din minți; —

apoi seara pleacă lătrată, —
 dar nu uită să se abată
 și să scoale un flăcău adormit
 la una din casele vecine,
 în podul unei șure,
 trimițându-l să-și pască în umbrăpiti-
 viței și mânjii, în lanuri străine,
 sub poale de pădure

Târziu, și după ce-a sgândărit
 o leasă de răsare,
 deșteptând licenții așipii
 — care s'au svânturat în zările sure
 (incandescenti și grăbiți)
 ca o vatră de scantei
 suflată în besună,
 sau ca o familie de porumbei
 cu foc în glesnă,
 târziu după ce-a stins lumânările în bordee
 și le-a aprins în heleștec, —
 seara s'a napoiat flămândă
 în cealaltă parte a satului
 — la podul-sugrumatului —
 și s'a pus la pândă
 lângă țărani care stau cu ochiul căscat
 și cuțitele ascunse pe brânci în teacă,
 așteptând să treacă:

ori un popă bogat,
 ori o iupă de rasă...
 ori numai vre-o fată frumoasă.

A. POP MARȚIAN

spune neted — adică ce zic eu, spune —
 e-ai și spus-o.
 EL: Ce ți-am spus?
 EA: Mă lași, sau nu, să vorbesc?
 EL: Mă rog, poftim!
 EA: Sau ți se pare un nimic cuvintele
 de până acum?
 EL: Vorbește, Etina, te ascult.
 EA: Cu plăcere, nu?
 EL: Mă rog, te ascult!
 EA: Lasă d-le, că nu te mai plictisesc

cu vorba... (ironic) : Știu, știu, nu-i adevărat!... Dar e mai bine : am să tac, ca să vorbești d-ta... Dealtfel și figura-ți arată o mare plictiseală ascultându-mă.

EL : Uite, asta n'am știut-o... Eu să simt una și obrazu-mi să vorbească alta... Nu ești de părere să-mi las barbă?

EA : Foarte bună idee!... Și-ar închipi cel pe care îl insulți, că puțin, puțin roșești... Poate nici n'ar avea de unde bănuia atâta impertinență.

EL : Păcat, că 'n primul rând n'ai tu avantajul ăsta.

EA (în șoaptă) : Dobitoc!

EL : Ce zici?

EA (asemenia) : Dracu să te ia!

EL : N'aud ce spui!

EA (tare, ascunzându-și un zâmbet) : Mai bine!

EL : Offff!

EA : Ahhh!

(Pauză).

EA într'un colț pe canapea cu bărbia în palmă, privește jintă înainte.

EL cu mâinele în buzunare, foarte atent la imbulzeala din stradă.

EL cască. EA își mută bărbia mai sus.

Din amândouă părțile câte-o uitătură pe furis.

Tictacul ceasornicului înnumără clipele așa de încet!...

Nerăbdători și jumătate împăcați, își furizează privirile din ce în ce.

EA alungă cu un bobârnac fulgul neexistent de pe mâneca tricoului. EL aprinde o țigară, trage un fum, se întoarce și zâmbind lung, — așteaptă... EA încrunță mai adânc sprincenele și se face că nu vede...

După puțin timp, cu pași înceși se apropie de ea. Caută să-i prindă mâna. EA se ferește cu capul într-o parte și cu un oftat adânc spune ceva.

EL (dulce) : Necăjită, rău, rău, da?

EA șoptește neînțeles.

EL (mai dulce) : Ce spui, Etina?

EA tace.

EL (drăgăstos) : Spune, Etina, ce Dumnezeu atâta supărare pentru nimica toată.

EA tace.

EL (îi lasă mâna, cu o adâncă deziluzie) : Nu vrei să-mi spui, Etina.

EA (bruse) : Ce vrei să-ți spun?

EL (micos) : Ce-ai spus.

EA (rece) : Nimic!

EL : Așa, Etina?

EA : Așa!

FL : O!, Doamne, Doamne!

EA : De ce oftezi, mă rog?

EL (amărat) : Cum să nu oftezi, Etina, mai mă întrebî?... Tu dintr'un lucru de nimic te superi, spui vorbe așa de grele, că piatră să fi...

EA (respiră greu, trage pe nas și apucându-i mâna întoarce capul să-și ascundă lacrimile) : Tot cu am spus?... Răspunde, te rog, răspunde!... Tu poate ai uitat ce ți-a eșit din gură... Palme să fi fost și nu mă durca mai mult... Nu știu ce ai, am observat cu mai de mult — nu e zi de la Dumnezeu în care să nu mă superi și să nu plâng...

EL (cu sufletul la gură) : Taci, Etina mea, taci; nu fi copil! (râzând în sec) : Eu am glumit; vai!... tu n'ai observat că am glumit...

EA : Ai glumit, știu că tu ai glumit, dar i-a uite-te la ochii mei — n'a, să te sature, cum s'au înroșit!...

EL îi sărută ușor ochii, ea îi sărută apăsător gura. Și sunt împăcați.

EA (după o pauză, râzând) : Vezi tu ce înseamnă iuțea de om?

EL (vesel) : În definitiv, pentru ce ne-am supărat?

EA : Adică, mai bine ai, tu,

Considerațiuni asupra catharsis-ului aristotelic

În zilele noastre fenomenul cathartic în înțelesul său etimologic chiar, a dobândit sprijinul unei întregi teorii cu un caracter mai mult medical de cât filosofic, într-o cât cecece întrevedea Egger de fapt ca igienă sufletească, sau Nietzsche, mai ales, ca necesitate metafizică, devine la Freud un mijloc terapeutic. Fără așteptări, psihanaliza freudiană, după cum vom vedea, nu se prezintă de loc, ca o contribuție la rezolvarea misterului cathartic din poezia aristotelică.

Medicul vienez, Sigmund Freud a încercat vindecarea bolnavilor nervoși și câte odată a celor mintale prin ajutorul descărcării cathartice a sufletelor bolnave. Investigările școlii psihanalitice oferă însă multe puncte de intersecție cu formula nedeslușită a lui Aristotel și o încercare de a descifra această formulă cu instrumentele unei doctrine mai mult sau mai puțin experimentală, care — element foarte important — nu și-a început activitatea în vederea lămuririi pasajului trunchiat din Aristotel și nici în limitele domeniului estetic în genere, nu va fi, poate, lipsită de interes.

Prin studierea și tratarea stărilor sufletești patologice, grație unei metode care consistă din degajarea inconștientului de anumite impresii alungate acolo de cenzura morală sau socială a vieții, Freud încearcă prin acest tratament o descărcare cathartică a inconștientului spre a obține vindecarea bolnavului. Metoda a fost numită psihanaliză, și consistă, deci, din rechemarea în conștientul bolnavului a impresiilor alungate în inconștient, analizându-i-se sufletul prin întrebări și necentenite solicitări ale memoriei sale, spre a-l face să-și aducă aminte de unele impresii uitate, să-și rechemă în conștientă ceea ce fusese alungat în inconștientul său, și care îi comprimă astfel viața sa mintală, creindu-i starea patologică.

De fapt doctrina este mult mai veche. Inițiatorul ei fusese tot un medic vienez, doctorul Breuer, care, împreună cu Freud,

fusese elevul lui Charcot, vestitul aliemit francez de la Salpêtrière.

Breuer, observând, că anumite idei, a-mintirea unor anumite emoțiuni în particular persistă în minte într-o stare confuză, sau chiar de tot inconștientă, și că aceasta determină la unii anumite turburări mintale, sau numai psihice greu de vindecat prin procedeele ordinare, a încercat să le suprime, readucând în conștiința clară a bolnavului aceste idei nocive, mai ales prin ajutorul hipnozei, și a rășit astfel să-și vindece bolnavii. (Vezi : C. Dumas, *Traité de Psychologie*, t. I. *La psychologie, ses objets, et ses méthodes*. — A. Lalande — Paris 1923).

Acest tratament psihic a fost numit de către Breuer, *chatarsis*. La 1895 Breuer publică în colaborare cu Freud, niște studii, care alcătuiesc primele rudimente ale metodei psihanalitice (*Studien ueber Hysterie*, Viena 1895).

Tot ca precursor al lui Freud, deși astăzi sunt contemporani, poate fi socotit de sigur, Pierre Janet, alt elev al lui Charcot, și, care încă dela 1889 publică o serie de tratate, în care discopoul lui Charcot sugerează aceleași elemente, pe care le va dezvolta Freud pe altă latură. (*L'automatisme psychologique*, Paris, 1889; *Les nevroses*, Paris 1909; *Les medicaments psychologiques*, 2 vol. Paris 1920).

Freud a mers mai departe în exploatarea metodei și astfel s'a izolat de școala franceză.

Penru Freud problema are două laturi: una psihologică și alta medicală.

Psihologică Freud pleacă de la convingerea, că forțele, care guvernează cursul și direcția gândurilor, a instinctelor, sau a dorințelor noastre, sunt forțe, care nu sunt în mod necesar conștiente, ele sunt în mod general inconștiente și pot rămâne astfel chiar în mod permanent, traducându-se în conștiința noastră comprimată de acest flux inconștient prin sisteme compuse din elemente reprezentative, motoare sau afective, căro-

FL : Ei lasă, Etina, că și tu ai fost un pic.

EA (dulce) : Am fost, nu zic nu, dar trebuie să recunoști că am avut dreptate.

EL (amabil) : Și eu nu?

EA (rece) : Nu!

EL (observând scăderea extrem de îngăduitor) : Da, Etina, așa este; motiv însă n'am avut niciunul (repede) sau cel puțin eu.

EA (ertătoare) : Cum îți vine ție de multe ori!

EL : Am vrut să facem, Etina dragă, o încercare — să nu te superi te rog, dar vorbește de ambele părți — căci eu (serios) te iubesc mult...

EA : Dar și eu, măi prostuțule, nu tot atât?

EL : Nu, nu, te rog spune-mi exact.

EA : Nullit!

EL : Nu, nu, până unde?

EA : Până 'n Asia!

EL : Numai atât?

EA (sute) : Până 'n Japonia! (satisfăcător) : Japonia, țara crisantemelor!... Vezi?...

EL : Eu până unde am spus?

EA : Tu, până 'n țara de foc... Gândește-te : iubire, țara de foc — nu prea merge.

EA : Eu cred că Japonia.

EL : Bine, bine, nu merge, să zic, dar care din amândouă este mai departe?

EA : ??

EL (râzând) : Vezi, că n'ai avut motiv?

EL : Eu, țara de foc.

EA : De unde știi?

EL : Dar tu de unde știi?

EA (după o pauză) : Totdeauna la Geografie am fost foarte bine... A, da! și tu ai văzut caietul meu de desen : scara — scară, râurile cu albastru, munții cu negru, cu cerneală roșie hotarele convenționale — un punct și-o linie, un punct și-o linie...

EL : Mie niciodată nu mi-a mers bine. Poate unde am făcut și hotarele, și munții numai cu albastru.

EA (râzând) : Atunci tot Japonia este mai departe, și în cazul ăsta tot tu fericitul...

EL : Etina mea!

EA : Mă iubești?

EL (cât se poate de repede) : Mult, mult, mult, dar nu mai întreba până unde...

Se sărută lung, lung, lung — și ceasornicul înnumără așa de repede clipele...

SISIF

ra Freud le dă laolaltă numele de complexe.

Astfel avem, spre pildă, complexul instinctului sexual, sau așa numitul „libido”. Termenul acesta ar fi cuvântul științific pentru nevoia sexuală, după cum „foamea” corespunde nevoii de nutriție. „Libido” dă dorință, care sunt alungate însă în domeniul inconștientului și care caută neconștient să treacă înapoi pragul conștiinței, spre a descărca sufletul copleșit de apăsarea inconștientului. Căile ce slujesc pentru exprimarea indirectă a impresiilor acestora admise pentru noi, dar totuși active prin comprimarea ce o exercită asupra noastră, fără să ne dăm seama, sunt: delirurile nevroticilor; actele, sau cuvintele scăpate alături de firul activității noastre conștiente (felul stungen); visurile, celor ce dorm; și în sfârșit creațiunile de artă, sau reveria, cărora li se mai pot adăuga și mitologiile religiunilor.

Instinctul sexual poate prin urmare, când manifestarea sa naturală în afară este oprită de cenzura morală sau socială, să se afunde în înunțecul inconștientului, deci în loc să se exteriorizeze, să se interiorizeze și mai adânc, adică să aibă loc ceea ce se numește introversiunea, după cum a numit Jung acest fenomen.

Retroversiunea, s'ar putea zice, a acestor impresii, adică revenirea lor în domeniul conștientului prin pierderea originalității lor se face grație unei derivări, într-o vorbă de părsire a posibilităților de satisfacere reală, aceasta fiind înlocuită: fie cu perversiunea sexuală, sau viața halucinantă a nevroticilor; fie cu sublimarea.

Sublimarea este, după Freud, descărcarea obsesiunilor sexuale izvorâte din inconștient printr-o stilizare idealizată.

Ne vom opri mai mult asupra acestui punct din doctrina freudiană, întrucât latura medicală a doctrinei este străină de obiectul nostru, și apoi această latură a suferit cele mai multe atacuri din partea specialiștilor.

Arta ar fi una din aceste stilizări idealizate, grație cărora noi ne realizăm dorințele alungate în inconștient.

Creatorul de artă în genere este un om, care vrea ceea ce nu se poate, dorște ceea ce nu există, sau înțelege ceea ce datele realității nu-i oferă.

De aceea, ca orice nemulțumit, el părăsește realitatea și tot interesul său se concentrează asupra plămăuirilor fantaziei sale. Drumul acesta este și acel al nevroticilor. Poate că aci am găsi și explicație faptului, că mulți dintre creatorii de artă sunt nevropați, crede Freud. Artistul își împodobește visurile în așa chip, în cât ceea ce ar fi personal al său este părăsit, spre a deveni un izvor de plăcere colectivă, dobândind astfel o plăcere atât de intensă, că alungările, de care suferise, sunt pentru moment învinse.

Teza freudiană în ceea ce privește arta a fost aplicată și dezvoltată mai mult de către discipoli (O. Rauh, Der Reunstler), de cât de Freud însuși. Freud și-a aplicat teoria mai ales față de opera artistică a lui Leonardo da Vinci și dintre „dramatis personae” cu deosebire față de „Hamlet”.

J. Segond, profesorul de la universitatea din Lyon, fără să fie un psihoanalist, încearcă acum într-un studiu ce în curs de publicație (*L'esthétique du sentiment*, VII, § 2 în „Revue des Cours et conférences”, nr. 16, 31 Juillet 1926) să facă aplicațiuni psihoanalitice în literatura universală.

Referindu-se la Jean Jaques Rousseau, J. Segond ne arată că viața solitarului

de la Charmettes ne este cunoscută în mod precis cu o francheță cinică în „Confesiunile” sale, unde nu și-a deghizat niciuna din viziile, pe care memoria sa a putut să le regăsească în copilăria-i depărtată; și atât de departe merge Rousseau în cât am putea fi mânați să credem că a exagerat. În povestirile de acest gen, bănuim, că născocirea, fantazia se amestecă într-o puternică doză cu realitatea. Freud ar fi putut în cazul Rousseau să urmărească deviațiunile a ceea ce am putea numi nesinceritatea involuntară a povestitorului. Dacă povestitorul născoceste, aceasta se întâmplă după o anumită linie de orientare, el se îndreaptă în orice caz încetul cu încetul spre adevăr. Ficțiunile, pe care le amestecă cu întâmplările reale sunt conforme cu spiritul adevărului. Astfel că tot ceea ce e fantazie, inexactitate, minciună într-o astfel de povestire ne desvăluie cu atât mai bine natura proprie a activității sale sufletești, a instinctelor sale originare.

Există în opera lui Goethe două personaje, în mod particular, celebre: Werther și Gretchen (Faust).

Goethe a trăit romanul lui Werther nu în întregime ci numai pasiunea inițială; dacă soluția romantică e diferită de soluția reală, motivul este, că Goethe a scris povestea lui Werther.

Gretchen pornește, așa ne spune istoria literară din dragostea lui Goethe pentru Frederică Brion în timpul șederii scriitorului la Strasburg. Influența postumă, pe care această pasiune a exercitat-o asupra sufletului și destinului lui Faust, n'ar fi de cât „sublinarea” aventurii relativ banală trăită de Goethe în tinerețea sa.

Și J. Segond continuă aplicațiunile față de Chateaubriand, Musset, Verlainne, Gustave Moreau și alții.

Fuga de realitate provoacă o plăcere, chiar când ajunge la starea pe care o numim maladiie. Ea se întâmplă pe calea regresivității, zice Freud, această evadare din realitate evocă fazele perimate ale vieții sexuale, care constituieră pentru individ prălejul unor plăceri. Regresiunea are două aspecte: de o parte transportă pe individ în trecut, stărnind perioadele anterioare complexului său libidinal, adică a necesităților sale eroice; de altă parte suscită expresiuni, care sunt proprii acestor perioade primitive. Dar aceste două aspecte, cel cronologic și cel formal se reduc la o formulă unică și anume, revenirea la copilărie, adică restaurarea unei ere infantile a vieții sexuale.

Cu cât se adâncește patogenia maladiilor, nervoase, continuă Freud, cu atât vedem mai limpede relațiunile, care le unesc cu celelalte fenomene ale vieții psihice. Și ne dăm seama, că realitatea cu toate pretențiunile noastre, ne satisfac puțin, așa că, sub presiunea alungărilor noastre interioare, întreprinem în lăuntrul nostru o întrecăgă viață de fantazie, care realizându-ne dorințele, compensează neindestulările existenței veritabile.

Om sănătos cu adevărat este numai acela care ajunge să transforme în realități fantaziile dorinței. Când această transformare nu reușește, grație împrejurărilor exterioare, sau interioare, omul părăsește realitatea; se retrage în universul mai fericit al visurilor sale; în caz de maladiie, el le transformă conținutul în simptome (nevroze).

Freud nu a delimitat în mod net niciodată sublimarea artistică de cea religioasă; iar aceste două sublinări în stare de veghe nu fost și mai puțin diferențiate față de sublinarea visului, așa în cât pen-

Știința astronomilor Caldeei
Am străus'o'n gândul lacom hieroglif
Să-mi caut drum spre-o țară-a Galileei
Și mi-a fost munca, muncă de Sisif.

Voisem să'mi găsească un drum ca magul
Și din credință-mi făurii toiaz—
—Pe drumuri încălțite vâlmășagul
Mi-a ngrămădit durerile'n șirag.

— O, ce de căi răslețe străbătut-am,
In câte stele reci m'am încrezut!
—Târziu ajuns într'un pustiu văzut-am
Că sufletul pe drumuri l-am pierdut.

Și n'a fost dat în zăre să'mi răsară
Luceafăr alb pe drumuri călăuz
Și-am vrut să mă întorc în vechea țară
Cântarea vieții iarăși să auz.

Ce vane toate au fost, le văd acum
Și nu mei pot să'mi strâng pierdutul drum

Știința astronomilor Caldeei
Și-a lunei prinsă'n gândul hieroglif,
S'a stins cu licăririle ideei
In plânsul chinutului Sisif.

EUGEN VICTOR

tru autorul nostru cele trei manifestări constituie un fascicol din care studiază numai punctul genetic.

„In unele condițiuni” scrie Freud, „omul poate găsi un alt mijloc ca să treacă dela fantazie la realitate, fără să se depărteze definitiv de ea, și anume, prin regresivitatea în domeniul infantil, adică vreau să spun, că dacă posedă darul artistic, în mod psihologic atât de misterios, poate să-și transforme tendințele sale, nu în simptome, ci în creațiuni de artă. Nevroza înlocuiește în epoca noastră mănăstirea, unde toți dezamăgiții de viață, sau cei prei slabi ce s'o suportă, aveau obiceiul să se retragă” (Ueber Psychoanalyse, Puenf Vorlesungen gehalten zur 20 Jahrigen gruendungs feier der Clark University, Viena 1910; Vezi și Vorlesungen zur Einfuehrung in die Psychoanalyse).

O. Rauh (Der Kuenstler, Viena 1907) arată în ce consistă derivarea artistică a retroversiunii subconștientului. Ca și Jung, O. Rauh, spre deosebire de Freud, pune accentul fundamental pe elementul sexual și arată că incestul între altele, joacă un rol decisiv în creațiunile poetice, atât prin bogăția materialului, cât și prin neenumăratele sale variante.

Jung pe de altă parte face din „libido” echivalentul tendinței instinctive a tuturor facultăților psihice.

Freud, ca și întreaga doctrină psihoanalitică a fost atacată de către oamenii de știință, din cauza dezarticulării și a nesistemăzării sale, iar oamenii „rușinoși” din țările germanice au fost de părere să simbolizeze teoria freudiană cu „00”, numind-o „eine Kloset psychologie”, într-o cât susțin că, pansexualismul medicului vienez degradează demnitatea umană.

În realitate Freud nu este propriu zis un pansexualist. Detractorii lui Freud, după cum s'a observat, confundă genitalul cu sexualul. Fenomenul alungării în inconștient se produce, după Freud, numai prin prezența celor două principii primare: gona după plăcere și fuga de

Theodor Däubler: Das „Nordlicht“

Turburi în amestecare de sine cu luna până la pierdere, pătimiși dăruitoră a tot ce în om este tegnure și prăcepere, naturii și nelegiuită și nepricepută, proiectându-se în irea pe care o credeau curaa de orice raționalistă despăcare, dar sfântă și păcătoasă, întreaga și totodată mutiplă, romamaciă vedeau simbol și a-tatea simboluri în tot ce-i inconjura, cu preferință în acele fenomene cari păreau călăuzite de magnetism lălmăcit ome-nește în jocul materiei, el, mai mult decât un fenomen fizic le devenea un fenomen de magie, ca din aceeași îndoiță răsărangere magia să-și intoarcă și dănsa în ocol accepția practică, transmutan-du-se în metodă de gândire, vargă de ghicit izvoarele a analogiei. Într-un acces de intelectualism sensual, căutau să se uite în destramări, și turburi, abia dacă se limpezeau în simbol. Din misticismul bănuț, dan obrazul de noapce ai lumii ei căutau, somnambuli, să descifreze lumea luminoasă, și umbra și lumina se răstoarnă una în'alta, se stășie de stră-dania lor să implănteze în miezul naturii ceea ce gândeau mai diferențiat, ca din ea să-și cetească apoi îndreptarea, pe ei neputându-se liniștit suferi, și deaceea lămurindu-și de pudă în aurora boreală, în „Nordlicht“, o isbuquire de soare prin soacra pământului, în locul unde mai mult se îndeasă, grea și rece.

Acestei concepții — etică uimită și fragmentară a naturii — Theodor Däubler îi este moștenitor direct, și deasemeni poetic sistematizator, și deci între-tind-o în cosmogonia sa de rapsoadace simboziri pe acorduri de început fără început. Căci dacă astăzi, după o dălmare de un veac, Romantismul, eroic prin chiar absurditate, a murit sau este în-sfârșit pe ducă, mulțumită curentelor noui, Cubism și Expressionism, care îi sunt momente dialectic interioare de disoluție, este firesc, înainte să se așeze definitiv în firida ca un sicriu a muzeului mentalității omenesci, să înflorească încăodată, și mai sus ca oricând, tocmai ca prin disoluția expresionistă, făcându-se însuș punte, să se poată într-un fel integra în nouile răsărituri clasice. Deosebiri de epocă sunt și vor fi, până la opoziție, însă nu rupei sangeros desă-vârșite, au acel rost, ca niciunul altul de simetrie uriașă, precum în parte și de încălecare de lumi, îl are Theodor Däubler, la ceea ce îl desemnă dinainte întru-câtva și locul de naștere: Triest, răs-pântie occidentală între sud și nord.

În epopeea sa — „Das Nordlicht“ — natura și omul au același drum, aceeași loznică: din soare, prin întuneric la soare; și același blestem: zgura de gravitații pe care pământul dorește și omul trebuie să învingă, ca să se înalțe și să smulgă din sămburele țărânei și din inima sa noul soare, ajutat cum este de puteri astrale tainice și de încrucșările în romb al liniilor femininului și masculinului. Este o apocalipsă în care omul este mij-

locitor și deaceea nu este, ca la Plotin-cosmosul un zeu bolnav de nostalgie de sine, ci o cucerire neîntreruptă și plină de răspundere. Un mit al lumii — și totuș nu este mit în adevăratul înțeles, căci mitul începe cu ieșirea omului din natură, și numai când și unde este a-ocastă ieșire cântă mitul, clădit ca o ar-hitravă, pe când aci omul intră în natură și chiar este cerută intrarea, cu aceea insistență a Expressionismului care își închipuia că astfel în Occidentul săcă-tuit se vor mai putea culege straele din stule țesute din stele de mare — dar un mit carecum, fără formă și în naștere de sine, în care creația întreagă își are rostul, mereu același, și mereu deopotrivă

mării albastre cu mă de ochi albi, și aui-tor de cutremure de orgă pe registru de fragede amintiri din peșterile orifice, rui-nos liliachii, ale Eului.

„Visul este marele nostru labirint!“ — și s'ar părea că scriitorul acestui vers folosește bogățiile de obiceiuri date ur-tării, ale acelei înțelepciuni și oarbă ști-ință a lumii cunoscută și avută numai de necugetata copilărie. Amintiri de nebu-nă înțelepciunea — cum ar fi spus grecii — unul din amuletele pe care când și când le aduce un mare poet, și poate că nu-i este dat să râvnească la poezii mari decât celui care la trezeci de ani mai știe cu tot înțelesul lor, hasmele cu tăle de el închipuite despre aștrii, pe atunci când, vrăjit de născocire nici în îndrăs-neu să le murmure. Unii le închid stă-păni, cennută lamură în șlefuirea un-ghiulară a bărbăției, alții, în cutezanja

TEODOR DÄUBLER

de liber, fiindcă porunca atingerii sale nu vine din afară, ci este trăită înlăuntru și străbate istoria ca și viața fiecărui ins, conștient de menirea sa, a sa chiar și atunci când îl depășește.

Dante lămură cu despicări de gând comedia dumnezească, a sufletului și nu-mai a celui stingher dela dezordine la ordine în terasă, poetul „Aurorii boreale“ replămădește vizionar ca de pe sche-la unor fabuloase imbarcări întreaga po-veste a firii, și leagă prin liane de pre-simțiri, meșter al luminei încântată în în-dhegare de vis, mânturirea fiilor lui Adam de mântuirea sălășului lor de iarbă și de piatră. Dar fiindcă la el gândul dospește dușnăni de sine melodioase, cucerirea și zămisirea celui soare, care din pământ și din om trebuie să-și precipite cristalul eliberat de gravitație, este personală, extrem de subiectivă în cercurile sale de abstracție concentrice; și de aceea, mai puțin decât să învieze pe bătrânul Pan, Theodor Däubler iese parcă, acoper-rit cu mușchi aurii, ud de doștopanie

temperamentului — detestabil, mai mult ea orice, dacă nu se întrece pe sine sau dacă nu îi este fundul carierei greu de plumbul omenesc al răspunderii, le a-vântă pe alunecșul tropicelor vegetati-ve de emoție; precum în strămutări de neguri aplecându-se peste începuturile sale, călătorind în sine dincolo de pra-guri, Däubler trece paralel și de acele ale istoriei universale, și în trecut și în viitor, de urmărește pas de pas mersul luminei, până când din înghețul pămân-tului fășnește soarele nou, nu rotund or-ganic, ci organizat mulțumită omului în fețe de cristal.

Astfel „Das Nordlicht“ este drama, este tragedia luminei, singura scrisă vreodată, dela început și până la sfârșit, cu etapele sale toate, care nu sunt decât atâtea polarizări, și prin aceasta cântă-rețul ei profetic se nrudește cu misticii, cu Mechtild von Magdeburg, autoarea „Luminii curgătoare“, cu Juan de la Cruz prin al său „cântec spiritual“, și cu sfânta Theresă, care se-a lăsat prin-

durere (Lust und Unlust prinzip). Evita-readuceri constituie dorința egoistă, o simplă formă a instinctului de conser-vare a individului; tendința către plăcere se manifestă prin dorința sexuală de reproducere, o formă a instinctului de conser-vare a speciei.

(Va urma)

SCARLAT STRUȚEANU

tre altele „Cetatea sufletului“, căci desfășurarea dramei este intrucâtva și o propedeutică, iar pe de altă parte este în strânsă legătură cu Paracels și mai ales cu filozoful teutonic Jakob Böhm, răs-plin ca și el de vulcanism.

Mormântu-mi piramidă nu e,
Mormântul meu e un vulcan,
Din cântec borcala suie...

Dar concepția este și mai largă, unică și nu s'ar putea aminti decât de „Pistis Sofia“ a lui Valentin, sau de Marcian, sau mai departe și mai puțin de ierarhia angelică a lui Denis Areopagitul, mai puțin fiindcă legăturile sunt mai strânsce cu adevărata Gnoză. Și prin Gnoza creștină este în relație cu kabala judaică, și tot atâta prin faptul că aurora boreală nu se desăvârșește decât după îngheț așa încât viața abia prin moarte deplină își câștigă deplină valoare. Deasemeni în cele mai bune tradiții ale kabalei ni se povestește, în Sepher ha-Guemaria al lui Rabbi Juda cel-pios, că doi rabini rugându-se trei ani de zile, postind și studiând, au dat naștere unei făpturi, pe fruntea căreia, ca odinioară pe a lui Adam, sta scris „adevăr“, dar avea în mână o rășchitoare, iar dânsii întrebând de ce, făptura le răspunse că i-a dat-o Dumnezeu, și îndată șterse înfața literă a cuvântului, de-i schimbă înțelesul în acela de „moarte“.

Aurora boreală simbolizează așa dar învingerea vieții și dinooace și dăncolo. Ea se ridică la pol, pipăie ca niște degete neatinse de stricăciune căile cosmice, ea înflorește argintând noaptea, și strămută în adăgiri de nemărginit sfera pământului.

Perfecția rotunjimii este spartă, ca și celibrul: în locul lor stă dinamismul, reînvierea zilnică a perfecției. În locul cercului stă elipsa, ieroglifă a mișcării, ieroglifă între toate dragă romanticilor, pe care este clădit „Das Nordlicht“ în întregime, și este firesc, dânsa ne având arhitectură fixă, nici epopeea să nu aibă.

Însă dacă această cale de văzduh comențară îi este lui Däubler expresia grafică a râvnei care susfletește lărea, în felul cum o desemnează pe hartă, ea îi este mărturisire și autobiografie, cel puțin în înfața parte, a „Mediteraiei“. Pornind dela Veneția, elipsa coboară la Napoli, de unde iarăș, trecând prin Roma, la Veneția se suie, precum născutul la Tricist, copil încă, sub bolțile de mozaic bizantine ale Sfântului Marcu a avut revelația fluviului de foc subpământean, iar mai târziu tânărul, înfășișit hotărât să studieze, se gândea să meargă la Napoli, ca să scrie „Imperiul soarelui“ acolo unde altă dată Campanella în închisoare compuse „Republica soarelui“.

Elipsa, cu dramatism de algă, tot dânsa este schema arabescului părții a doua a epopeei desigur mult mai greu, în care linia călătorind spre nord sub pașii omenirii, aleargă din Sahara și din Egipt către India, de unde inoindu-se peste Iran, coboară din nou la Alexandria, străbate Spania, Franța și Germania, până când fiul istoriei universale, răsucit din orbidele de simboluri alăturate, învrăjbite, înbucaate ca niște surpături de stânci, și scaldat mereu în golfuri de imagini, se'nfioară uitat și se topește în apoteoza lumini fulguită a veșniciei și aceasta fără ca Däubler să descrie de-a dreptul. El nu zugrăvește așezat, ci împărăștie roditor elementele descrierii, și greutatea cea mai mare a „Aurorii Boreale“ stă poate tocmai aci, în căprioreala procedurilor poetice, în procedul său care nu este unul singur, și neajungând niciodată să se transforme în mecanism, nu este o călăuză ușoară. În genere metoda este aceea a unei suprapunerii perspecti-

BARBU DELAVRANCEA

1858-1918

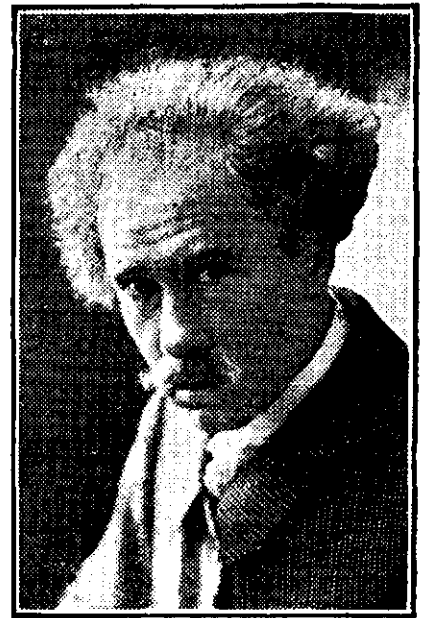
Barbu Ștefănescu numit mai târziu Barbu Delavrancea, apare în literatura noastră pe la anul 1885 cu un volum de nuvele „Sultănică“. Cu toată tendința sa de a înfașișa viața în aspectul ei realist, așa cum procedase toți scriitorii din școala literară ce a urmat romantismului, Delavrancea prin temperamentul său de exuberanță romantică reușește să creeze scene și tipuri care poartă pecetea acestor din urmă maniere literare. După ce s'a încercat în genul basmului (Palatul de cleștar etc.), al nuvelei din trecutul istoric (Răsmirișă, Odinioară etc.), al nuvelei din viața țărănească (Sultănică etc.) și al aceleia din viața mahalalelor bucureștene, Delavrancea zugrăvește în culori nu tocmai simpatice și pe înalții funcționari, în nuvela sa de proporții mai întinse, „Paraziții“.

Observator mai puțin fin, decât Caragiale de exemplu, Delavrancea nu izbuțește să ne redea tot aspectul vieții orășenești, deși încearcă să introducă o serie de cuvinte și dialoguri care par a fi tipice pentru mediul descris. Tot atât de puțin fericit a fost și în descrierea vieții de țară, unde el nu cunoștea îndejuns tot aspectul ei de primitivism și poezie, și nici mijloacele formale: limba populară etc., care sânt absolut necesare pentru scriitorul care vrea să înfașișeze acest mediu rustic. În cele câteva nuvele din viața țărănească, se observă foarte ușor, forma artificială a scriiturii și descrierea neverosimilă a mediului.

Lexicul popular este adunat cu ajutorul dicționarului și plasat de multe ori cu un prisos prea bogat de expresii și cuvinte dialectale, în situațiile și scenele descrise, care nu reclană acest lucru.

Temperament exclusiv romantic. Delavrancea reușește să ne dea o serie de

povestiri din trecutul istoric și o serie de basme cu tot aspectul lor de miraculos și fantastic, care rămân în literatura noastră ca exemple desăvârșite. Nuvela „Răsmirișă“ și „Odinioară“, basmul „Palatul de cleștar“ și alte două trei, sunt

BARBU DELAVRANCEA

cele mai fericite creațiuni ale autorului în acest gen.

După vre-o zece ani de neactivitate literară, Delavrancea apare într'un gen cu totul nou: teatrul.

Admirator pasionat al trecutului nostru, autorul desigur a căutat să abordeze

vale a gândului, a emoției, a lumii și a faptelor. Planurile sunt mănuite cu atâta siguranță și violență, că se înlocuiesc unele pe altele, fiecare având mai multe valori, și pe deasupra, ca o cheie a tuturor, se revarsă o muzicalizare simfonică în care, tari și variate, ritmurile bat ca un ecou al creației.

Un vers

E noaptea o păgână, o maură.

și din acești vers, repetat ca un motiv de vas într'un cromatism șerpuit și paelat, izvorăște și gândul, și puzderie de forme, și se desfac în bariolări pe fond ultramarin sărbătorile venețiene. Gesturi înlocuiesc și sugerează gând, alături o imagină se repetă cu persistență de mireasmă de fruct copt până când se desghioacă dintr'ansa cuprinsuri de emoție legănate în nemărginire, patosul se cameleoncază de tăle. Și iarăș câte odată gândul și gestul, drama și cântecul se stratifică asemenea pătrățelelor de mozaic, dunzi de curcubeu în fundul unei bolți adânci, iar abstracția își pipăie singură forme în spulberări colbării de agată, și însăș nașterea idiomului indic de pildă, se transformă, când Däubler îl povestește, într'o pasăre aprinsă cu aripile impenate de ritm. Deseori un singur cuvânt este adevăratul izcoditor de vrajă; în intermeziul orific nuzmele zeului „Pan“ are acest rost, când propiit la

sfârșitul rândului, în rimă, și când aruncat între versuri, ca o isbucaire, ca un strigăt în amețala purificator revelatoare a inițiației ruperi sau părări scurte de tobă.

Paralelismul tuturor acestor procedee cere cititorului agerime și de gând și de transpuneri de simțământ, ca să se poată orienta și regăsi în pădurea de mișcări de versuri a epopeei duduitoare de concepție. Căci „Aurora Boreală“ este asemenea unei îngrămădiri uriașe de grâne în silozuri de trăire a vieții multicolore, într'ansa lucesc lenese comori, cioburi de ceramică udă, oaze și uluitoare înciorchinări, obelișce de cuvânt și pișcină.

Altminteri de cât Paul Valery, care străluie pe acele plaiuri înalt străvezii de unde toate înfăptuirile sunt egale și deschise Theodor Däubler la celălalt pol al culturii moderne, soarbe și răscoace în sine, ca un cupitor de văr, chipurile vieții.

Și dacă acela înseamnă începutul, acesta înscamnă, prin dragostea sa pătimașă de lumină, trecerea la clasicismul Occidentului de astăzi, dar nici poetul „Tinerii parce“, nici rapsodul „Aurorii Boreale“, care la 17 August a împlinit cincizeci de ani, nu suferă comparație.

ȘTEFAN NENIȚESCU

drama istorică. Aici temperamentul său romantic se afla într-un mediu prielnic. Scriitorul nostru își găsisse drumul care avea să-l ducă repede spre un succes desăvârșit. Și în adevăr așa a fost. Entuziasmul de care s'a bucurat trilogia sa istorică în fața publicului era aproape necunoscut în istoria teatrului românesc. Dela dramele istorice ale lui Alecsandri și dela comediiile lui Caragiale, Teatrul Național nu mai înregistrase o așa de bogată și furtunoasă primire, din partea spectatorilor. Succesul era asigurat și autorul era chemat să ocupe locul de cel mai mare dramaturg al acestei epoci.

La vre-o câți-va ani după reprezentarea celor trei piese cunoscute: **Apus de soare**, **Viforul** și **Lucașfărul** Delavrancea abandonează drama istorică și compune două comedii „**Irinel**” și „**Hagi Tudose**” care nu mai pot obține același succes. Supărat de această cădere, autorul părăsește cu totul teatrul și se dedică numai oratoriei. Ultima piesă „**A doua conștiință**” apare după moartea sa. Având un neîntrecut dar de a impresiona masele, Delavrancea ajunge în scurt timp „cel mai mare orator al epocii noastre” așa cum l-a numit Titu Maiorescu.

Celebrele sale plăoari și discursuri la Camera, luptele sale îndârjite pentru intrarea noastră în așine alături de Aliaji pentru înfăptuirea idealului național formează cea mai frumoasă glorie a unui mare om politic și neîntrecut patriot român. Numele său trebuie să stea alături de acel a marilor căpitani și conducători de oaste, alături de vitejii eroi care și-au sacrificat viața pentru patrie...

Astăzi memoria marelui Delavrancea încearcă să dispară din mintea noastră. Popularitatea sa a fost mistuită odată cu plecarea lui din mijlocul nostru. Dacă încercăm să citim acum opera sa oratorică, ea nu ne mai impresionează așa mult. Toată căldura și entuziasmul ei, erau insufleteite de om și odată cu mimica lui se pierde pe încetul și ea. Aceasta a fost în genere soarta marilor vorbitori. Oratoria fiind ecoul spontan al unui anumit timp, ecou insufletit de marii vorbitori rămâne interesantă numai pentru acea vreme, nu și pentru posteritate. Actualitatea de ieri diferă mult de cea de astăzi.

Apropie același lucru putem spune și despre nuvelistul și dramaturgul Delavrancea.

Nuvelele sale, vorbesc de cele reușite, au fost și ele alecătuite după o anumită manieră literară care astăzi nu mai este la modă. Neîntrecut din preocupările unei arte durabile, ele erau sortite să treacă repede în repertoriul istoriei literare.

În ceace privește trilogia sa istorică, ea nu putea să se mențină mult timp pe scena teatrului nostru, deoarece dramaturgul nu reușise să oglindească în ea tot aspectul istoric al epocii descrise și nici nu o înarmase cu toată tehnica unor drame desăvârșite.

Un Lucașfăr cu razele învăluite de o pală de nori, așa apare astăzi figura oratorică și literară a marelui dispărut Barbu Delavrancea.

GH. CARDAS

FLOAREA DE CICOARE

(Din psihologia artistului contemporan).

I

„Tantei Netta”

Răsfoiesc în vraful vechilor scrisori. Desprind din pachetul cu foi galbene, filă cu filă — și fiecare filă mă îmbată de aroma dulce, adâncă, odihnitoare, ca aceea a florilor uscate, ce-au stat pe inima înghețată a unui mort drag. Miracul acesta pare o altă formă a gândurilor și sentimentelor bunului meu prieten pictor. **Colas de Pontoise**, care, acum douăzeci de ani, s'a sinucis în împrejurări deosebit de înfricoșătoare, după ce, mai întâi, curmase viața celor trei copilași, dar cruțând-o — pentru motive ferlurite interpretate — pe aceea a soției.

Mă opresc la foaia care mă ținutește mai mult prin calligrafia ei mărunțită, delicată și limpede. E, în scrierea aceasta, oglindirea unei discipline interioare și a unei clarități de sentimente care te obligă să o urmărești și să-i dai ascultare cu încordarea evlavioasă cu care ascuți o liturghie.

Cerneala de China — cu care prietenul pictor obișnuia să-și scrie epistolele — servindu-se de aceeași peniță vioaie de care se servea schițându-și desemele — se ivește, încă proaspătă, pe câmpul hârtiei galben mat, variind, după scara accentelor, dela negrul cald de catifea, la carbuniul cu scăpărări de smălțuri.

Transcriu întocmai, cu sentimentul că îndeplinesc slujba sfântă a dezgropării:

„ — — — — —
 „ — — — — —
 „ — — — — —

„ — — — — — în angrenajul mecanic universale, în desfășurarea forțelor cari plămădesc, încheagă și imprimă materiei un ritm și un scop — noi nu însemnăm nici cât semincioara de mac aruncată în vaietele sălbatice involburate ale Oceanului. Ne naștem fără voia noastră, trăim, privind spre soare, câte-va clipe pe cari le numim decenii și reintrăm în nesfârșita tăcere atunci când jecul logic al uriașelor forțe, singurele conștiente, te cer ca pe un material al lor, indispensabil în crearea altor forme, cu alte rosturi și, firește, cu alte adâncimi de perspective, sau, poate cu nimic — întocmai ca înainte de naștere. M'am îndoit întotdeauna de liberul arbitru al voinței noastre. Plutesc asupra noastră fatalități grozave și neclintite. Voluptățile noastre fiziologice, elanurile noastre sufletești, tristețile noastre grele — până și culoarea ochilor noștri, sunt hotărâte, în scurgerea milioanei de scoole, de o voință supremă — matematic activă.

„ — — — — —
 „ — — — — —

„Hoinăream, copil, prin livezile ce împrejmuiau via noastră bătrânească. Florile de cicoare radeau pretutindeni cu fața lor mică spre soare. N'am îndrăznit niciodată să calc peste ele, n'am îndrăznit nici odată să le smulg și să le arunc în șanțul viei — cum făceau rarii mei tovarăși de joacă.

Petele acele albastre, un albastru lao-

laltă nevinovat și viu, pune așa adânc stăpânire pe simțurile mele și răscoleau atâta frageda mea fantazie — cum numai ochii sinilii ai nefericitei copile din povestea cu zmeii, izbutea. Ah!... poveștile bunicii, depărate, pentru mine, în serile lungi de toamnă, cu întunecimi fantomale și plânsete de ploate, prin streșini. Iarna aveam, sfâșietor, nostalgia florilor de cicoare. Tăcerile mele bolnave îngrijorau pe părinții, cari, uneori, îmi puneau întrebări scabroase, ce-mi flagelau virginitatea. Sufletul meu întreg se scufundase în religia ochilor de cicoare.

„ — — — — —
 „ — — — — —

„În prima Duminică după Paști, argatul nostru m'a luat de mână, spre sat, să-mi arăte jocul țaranilor. Ziua era bună și calmă, ca un parfum discret de tei. În fața hanului strada furnica de femei și bărbați în haine curate și luminoase, iar fețele tuturor radeau. Ca să pot vedea mai bine, argatul nostru mă urcă pe umărul lui. Văzui atunci, peste capetele mulțimii, un spectacol hazliu: un țaran bătrân, burlos și negru, ținea în dinți o bășică mare cât el — și bășica țipa săltăreț și ascuțit fiindcă moșul o gătuia cu ghiarele lui.

În jurul moșului, perechi-perechi țupăiau caraghios, cu mutre vesele.

O larmă de vorbe și răsete se ridica peste mulțimea din fața hanului — și fiindcă nu pricepeam nimic în zgomotul acesta general, sufletul meu se înclină ca într-o cutie de plumb și tristețea mă cuprinsese iarăși. Dar, iată, țipetele pităgăite ale bășicii încetară brusc, perechile jucătoare se rupseră — și toată mulțimea începu să alerge, zdrobindu-se, iar de undeva se auzau strigăte de alarmă și de groază. Mă simții scoborit de pe umerii argatului, apoi strâns de niște brațe puternice și străbătând astfel, printr-o gloată brutală, înebunită de spaimă, până la o scăriță care se oprea sub un acoperiș negru.

Deodată zării o trăsură goală, cu caii în spumă și dezordine, trecând, cu iuțea fulgerului, în lungul străzii, printre mulțimea care, rostogolindu-se prin șanțurile laterale, urla. Un nour de praf acoperi ulița și crezui atunci că toate se prăbușese și că pământul pierc — așa cum îmi cetise bunica într-o carte bisericască.

În pieptul meu simțeam o greutate îngăitoare: parcă sufletul zburase din mine și nu rămăsese decât un munte de plumb.

Argatul îmi șopti, cu răsuflarea întretăiată:

„ — „Au luat vânt eai și s'au oprit în gardul nostru”...

După asta o femeie veni alergând, în țipete jalnice:

„ — „... în poartă l'al de Pontoise, au zdrobit-o pe Dora, orfana”...

Nu știam ce înseamnă a fi zdrobit de cui, cari au luat vânt... și nici n'o cunoscosem pe Dora orfana, dar numele acesta îmi trezi în minte pajiștea mea cu flori de cicoare... copitele cailor lovind peste ochii sinilii... peste inima mea... în cari ochii aceia cântau melodii înalte și pure, ca azurul.

„Avui atunci ca argatul prima oară sentimentul că sunt lovit de o nenorocire mare — sau că voi fi. . . . .

„Când ajunsei cu argatul pe prispa casei noastre, mama țeșea din odaia cea mare cu un braț de cărpe murdare de sânge. În urma ei venea tata, palid, ca hârtia, se repezi la mine plângând și după ce mă strânse la pieptul lui cu o

patimă pe care nu i-o știusem, îmi porunci îngrozit :

-- „Fugi, fugi, în odaia buniții, copil nenorocit !”.

„Până a doua zi n'am îndrăznit să fac vre-o întrebare. Nu mă pricepeam ce să întreb. Nu aveam putere să întreb.

După amiază bunica intră în odaie fără să se uite la mine blajin, ca de obicei, fără să-mi netezească părul cu mâna ei alintătoare. Aceasta îmi creșcu și frica și durerea — până la cruzimea curiozității.

„Când am simțit că mama, tata și bunica sfātuiesc, șoptind, în sufragerie, m'am strecurat pe prispă și am intrat la Dora.

„O babă din curte dormita pitită lângă pat și mesteca ceva, ncobosit, cu fălcile ei moi.

De sub pătura albă, și profilându-se pe perina albă, un căpșor de copil alb ca varul, stătea nemișcat, cu ochii deschiși... și ochii priveau drept la mine... și ochii lui vinu ca cicoarele mele, pe cari mi le sfărțicaseră sub copite caii ce luaseră vânt.

„Ochii aceia priveau la mine, așa de bun, așa de adânc, așa de senin, de parcă tot cerul se uita prin ei la mine.

„M'am înălțat în vârful picioarelor goale, m'am aplecat peste fruntea accia mică și am sărutat pe rând fiecare ochi și simții că ei erau răcoroși, întocmai ca roua de pe cicoarele mele scumpe, din livadă. Când am ridicat capul, floricelele de cicoare dispăruseră. În locul lor stăteau, încrămenite, două căpăcele de un galben pe cari nu! mai văzusem vreodată : îmi făcea frig și teamă...”

„La școala primară — unde, peste câteva luni dela întâmplarea aceasta tristă, tata mă dăduse să învăț alfabetul și socoteala — sosise medicul vaccinator, o persoană înaltă, mătăhăloasă, cu frac și un cilindru enorm, sub care toată figura se reducea la o gură fleșcăită, de pește, și o mustață care se scurgea din nări, ca niște icre negre — putrede.

„Nu știu pentru ce, masca mă scărbi până la lasitate. Aveam credința că omul acesta o trimis anume pentru mine, să-mi facă un rău. De aceea, când a intrat în clasă, unde noi îl așteptam cu brațele dezgolite, îmi dădui drumul pe fereastră deschisă care răspundea în grădinița cu poame, și rămăsei, ca un ghem, în iarba înaltă și umedă. Așteptam acolo, stăpănit de teama de a nu fi descoperit și de mândria că am putut să nu fiu atins de mâna omului acelaia, pentru mine, infernal.

„Un pipăt, din clasă, căzu pe fereastră, în urechile mele, ca un vârf de coasă. Infricoșat, încercai să mă ridic și, sprijinindu-mă, mâna mea întâlni, lângă zid, tulpina unui porumb. Primul dintre colegii mei fipase : oare de usturimea briceagului vaccinator sau de spaima și greața provocată de atingerea doctorului ? Mă strecurai ușor, pe lângă zidul alb și — ajuns la colțul clădirii — privii cu teamă îndărăt ; mâna mea dreaptă însemna, pe perete, succesive pete negre.

Tăciunile tulpinei de porumb putea să mă trădeze... Dacă mă prinde și pe mine ?... Rămăsei pironit, acolo în colțul acela, și degetele mele lunecau pe asprimea zidului, nervoase, ca și cum căutau o salvare. Mă gândii : să-mi curăț degetele. Mă aplecai ușor și smulsei un pumn de iarbă, delângă mine, O, Doamne !... când trecui prada aceasta pe sub ochi, descoperii în ea două roțițe de cicoare. Ca să nu le mototolesc, nici să le arunc, le presai, una lângă alta, pe zidul școlii, spoit proaspăt.

Universitatea populară „Coasta de Argint”

PRELEGERILE D-LUI ȘTEFAN I. NENIȚESCU

După conferințele d-lui O. W. CIZEK, a urmat pentru același public foarte numeros, un ciclu de trei minunat alcătuite și echilibrate prelegeri ale d-lui Ștefan I. Nenițescu, care, dela început, a știut să cucerească publicul prin elocința sa poetică și cuprinzătoare de gând, ager și sugestiv. Intr'o aleasă, convingătoare și conștient stilizată expunere, conferențiarul a susținut o serie de analize care privesc ultimele aspecte ale artei moderne.

Analizile au privit mai de grabă substratul și problemele interioare, decât formele acelor curente care în parte sunt încă în formație.

Întâia prelegere a purtat titlul : „**Omul în arta modernă**”. Conferențiarul a căutat să tâlmăcească publicului rostul pe care l-a avut în genere „**OMUL**” până în preajma timpurilor noastre, desprinzându-se din evoluție situația de astăzi.

Aceasta s'a încheiat în epitetul de nou clasicism, clasicism expresiv.

După părerea conferențiarului, el înseamnă pentru întreaga cultură modernă sinteza drumului bătut, adică integrarea experiențelor și bogățiilor descoperite dealungul aceluși drum, în forma ultimă a împăcării conflictului.

Publicul impresionat de puterea sugestivelor expunerii, s'a lăsat purtat de idei ca de o viziune arhitectonică. Urmărind drama gândului, despre care d-l Nenițescu a vorbit pe larg, el a ajuns astfel în pragul bolșii bizantine.

În a doua conferință, despre „**Bizantinismul de azi**”, d-l Nenițescu a scos în limpede evidență valoarea pe care o poate avea mitul în drumul culturii noastre spre un nou clasicism, înfățișând totodată abstractul lăuntric și lărgimea hieratică a bizantinismului atât de fericit opus tendințelor din Apus. Intr'o profundă analiză a sufletului popălar, conferențiarul a știut să lumineze improprietatea elementelor ce se vor desprinde din tendința spre noul clasicism, care pentru noi va trebui, ca să trăiască, poate și mai sincer decât în Apus, să fie un clasicism trecut prin bizantinism.

A treia conferință a avut menirea de a scoate în evidență „**Rostul Balcicului în arta româ-**

„**Un scârșit de porțiță mă făcu să mă arunc câșu-va pași spre fundul grădini și să mă lătesc, de-alungul, în iarbă.**

„**Așteptai o clipă, privind cu inima mică spre locul de unde venise zgomotul porțiței, care se deschide. Ochii mei întâlniră atunci, cele două roțițe albastre, de cicoare. Ele păreau așa de rotunde, așa de nevinovat albastre, așa de calde și chemătoare ! Inima mea mică prinse atunci a bate cumplit : acolo pe zidul acela alb din spatele școlii, ochii Dorei se deschiseră vii în împrejurarea aceasta, pentru mine, și mă fixau, ca și atunci, cu nefermărită și dumnezeiască luare aminte și cu o resemnată rugare...**

„**Dar, iată, silueta mătăhăloasă a medicului se ivi, cu cilindru pe-o ureche, cu gura accia fleșcăită, de pește și mustața ca o sorgere de icre negre. M'am lipit cu pieptul de pământ, în iarba protejitoare. Medicul iscodi în dreapta și în stânga, cuprinsul grădini, apoi... Dumnezeule !... își desfăcu haina și urină pe peretele școlii, peste ochii sinilii ai Dorei !...**

Aici, răbdătorule cetitor, se sfârșeste prina stivă din vrafal de scrisori vechi ale prietenului meu, pictorul Colas de Pontoise — pe care, transcriindu-le, îmi pare că am săvârșit slujba sacră a dezgropării.

N. N. TONITZA

nească”. D-l Nenițescu a înfățișat cu deosebită căldură misiunea pe care o poate avea de acum înainte Balcicul, ca un centru îndrumător de cultură, căci aspectul său se potrivește cu noile tendințe. S'ar putea spune că pictura românească a început să se desbrace aci de varii aspecte impresioniste, apucând un drum nou, oarecum susținut de mentalitatea bizantină a locului.

D-l Nenițescu a comparat coasta Balcicului cu cea grecească și a arătat că tocmai aci ar fi locul nemerit pentru un teatru în aer liber, ca și pentru un monument lui Eminescu, care a cântat marea fără să-și poată însuși pe deplin sufletul ei clasic. Înainte de toate, însă, Universitatea Populară „Coasta de Argint”, concepută și înghetată cu atât de multă însuflețire de directorul ei, Octavian Moșescu, va îndruma tineretul nostru dornic de frumos și va concentra pe acest încântător colț al țării noastre multe forțe culturale.

Conferința d-lui Nenițescu a deschis orizonturi noi Balcicului.

CONFERINȚA D-LUI EMANOIL BUCUȚA

După conferințele d-lui Ștefan Nenițescu, a urmat o cât se poate de variată și sistematic concepută prelegere a d-lui Emanoil Bucuța, despre câteva „**Probleme ale mării românești**”, — temă ce nu putea lipsi din cadrul Universității Populare de pe coasta Mării Negre.

Intr'o limbă literară puternic și organic încheată, caracteristică altminteri pentru autorul „**Legăturii roșii**”, d-l Bucuța a desfășurat cu multă elocință fazele pe care omenirea le-a trăit pe mare, zugrăvind în același timp în sugestive culori rostul pe care l-a avut marea în desfășurarea culturilor, ajungând astfel mai lesne la un universalism stăpănit peste mări și țări. Conferențiarul a dezvoltat apoi toate eforturile făcute de popoare pentru a ajunge la mare și pentru a o cuceri.

În a doua parte a conferinței, d-l Bucuța a dezvoltat, bazându-se pe multe date din istoria noastră, pe un foarte bogat material, atitudinea avută de poporul român față de mare, năzuințele lui ce se putea îndrepta hotărât spre mare de abia după împlinirea altor idealuri, legate de nevoile lui mai restrânse și mai apropiate. De aceea poporul nostru de păstori și țărani, căutând chiar drumul spre coastele mării, nu a înțeles încă până astăzi firea și rostul Mării în dezvoltarea lui. Conferențiarul a încheiat propunând crearea și organizarea unei puternice societăți nautice, care să cuprindă trei secțiuni și anume : una economică, una științifică și una artistică. Ele ar avea menirea să educă poporul nostru pentru frumusețile și pentru cucerirea mării.

Publicul, foarte numeros, ce umplea sala, a aclamat cu mult entuziasm pe distinsul conferențiar.

29 August, 1834 : S'a ținut primul examen al „**Societății Filarmonice**” înființată de I. Heliade Rădulescu la începutul lunii Octombrie 1833 în București.

30 August, 1840 : S'a născut în satul Liteni (Jud. Fălțiceni) junimistul Gheorghe V. Liteanu.

1848 : S'a născut în Craiova Gheorghe Bengescu.

1 Septembrie, 1847 : S'a născut în satul Iișești (Bucovina) folkloristul Simeon Floarea Marian.

2 Septembrie, 1861 : S'a născut în Ocnele Mari (judetul Vâlcea) autorul dramatic Mircea Demetriade.

1900 : A murit la Iași filologul Aron Densusianu.

4 Septembrie 1864 : A murit la Craiova Ion Maiorescu.

Buletin bibliografic săptămânal *

de AL.-SADI IONESCU

0 OPERE GENERALE. BIBLIOGRAFIE. ANUARE GENERALE. PRESA.

Balan (Teodor). — Teodor Racocă și „Chrestomaticul românesc”. Cernăuți, (Tip. **Glasul Bucovinei**), 1926, p. 347—370. Fig.

087. 1 LITERATURĂ PENTRU TINERIME.

Povești rusești. Fluertul năzdrăvan. București, **Adevărul**, [1926], 31 p. Fig. Lei 5. (Biblioteca „Tineretul” pentru copii și tineret 3).

1 FILOZOFIE. MORALĂ.

Vlad (Dr. C.). — În domeniul inconștientului (psihanaliză). Plocești, (Tip. **Lumina**), 1926, II + 304 p. 160.

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Schütz (Blasius). — Die Demut ihr Wesen und ihre Stellung in der Moral nach dem Hl. Thomas Aquin. Timișoara, (Buchdruck. **Der Landbote**), 1926, 38 p.

Popescu (Ioan Ștefan). — Povățuitorul Creștinului Ortodox Răsăritean în timpul Sfintei Leturghii. Ediția II-a. Constanța, (Tip. **Constanța**), 1926, 76 p. Lei 8.

Vintilescu (Iconom Petre). — O propozițiune liturgică. „Cu înțelepciune dreaptă” ori „Cu înțelepciune dreaptă”. Pitești, (Tip. **Artistica**, P. Mitu), 1926, 29 p. Lei 20.

Dan (Dimitrie). — Ctitoria hatmanului Luca Arbore. Craiova, (Tip. **Ramuri**), 1926, 10 p. Fig.

Stănoiu (Ierom. Damian). — Mănăstirea Tigănești. București, (Tip. **Lupta**, N. Stroilă), 1926, 32 p. Fig. Lei 25.

Az erdélyi római kath. státus. Fontosabb jogtörténelmi okmányai. Közli az igazgatónács. 1926, 46 p.

3 ȘTIINȚE SOCIALE. SOCIOLOGIE.

Institutul social român 1921—1926. București, (Tip. **Cultura Națională**), 1926, 39 p.

Brăileanu (Traian). — Ethic und Soziologie. Ein Beitrag zur Lösung des Problems „Individuum und Gesellschaft”. Cernăuți, **Romuald Schally's**, Nachf. F. V. Mühlendorf, 1926, 31 p.

31 STATISTICĂ.

Direcțiunea generală a Căilor Ferate Române. Statistica comercială a transporturilor pe anul 1924. București, (**Imp. Căilor Ferate Române**), 1926, 61 p.

Reuniunea Uzinelor electrice de pe teritoriile alipite de România. Statistica — Statistik — Statisztika. 1925. Sibiu, (Tip. **W. Krafft**), [1926], 93 p. + hartă.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Alexandrescu (Traian). — Repertoriu Fiscal alfabetic pentru impozitele societăților comerciale și civile și pentru impozitul comercial al societăților și firmelor individuale, conținând instrucțiunile ministerului de finanțe, deciziunile comisiei centrale fiscale și jurisprudența până la zi. București, (Tip. **Bucovina**), 1926, 329 p. Lei 185.

34 DREPT. LEGISLAȚIE.

Alecsandri (V.). — Poetii la cârma țării. Discurs rostit în memorabila ședință a Senatului dela 10 Octombrie 1879 contra suprimării art. 7 din constituție și contra acordării drepturilor civile jidanilor. Iași, (Tip. **Viața Românească**), 1926, II + 37 p. Lei 10. (Biblioteca Arma No. 1).

Dobrescu (Aurel). — Legea Electorală pentru Adunarea deputaților și pentru Senat. Cu deslușiri și îndrumări. Ediție prevăzută cu tablă de materii amănunțită, cu formulare electorale trebuincioase și cu Indice alfabetic, care tâlmăcește legea pe înțelesul tuturor. Sibiu, **N. Bratu**, 1926, 128 p. Lei 15. (Biblioteca Partidului Național Nr. 4).

Codurile României. Organizarea judecătorească. Colecția completă a legilor și regulamentelor privitoare la organizarea judecătorească unificată. Cluj, **Lumina**, 1926, XIV + 404 p. Lei 240.

35 ADMINISTRAȚIE.

Baba (Alexandru). — Administrația comunală. Manual cuprinzând elemente din dreptul constituțional, administrativ, financiar și matrimonial, noțiuni de contabilitate, dif. legi și regulamente, completat cu explicare teoretică și practică, cu modelele și exemplele necesare. Lugoj, (Tip. **Ludovic Sziklai**), 1926, 1246 p.

Capoleanu (Mișu) și **E. Cusin**. — Anuarul automobilelor și trăsurilor din București și Harta României cu soselele kilometrate. București, (Tip. **Socac & Co.**), 1926, 224 p. + hartă. Lei 100.

35. 5 ARTA MILITARĂ.

Alléhaunt (Colonel). — Lupta infanteriei. Studiu analitic și sintetic după regulamente ilustrat cu cazuri concrete din războiul 1914—1918. [Traducere de] Looot. Colonel Ioan Popescu. București, (Tip. **Sportul**), 1926, 172 p. + 3 pl. Fig.

Ghleps (Colonel Artur). — Serviciu și etape. Principiile fundamentale de organizare și funcționare. Sibiu, (Tip. **Jos. Drotleff**), 1926, XI + 376 p. + 1 pl. Fig., hartă.

Iacobescu (Locotenent Gheorghe). — Aeronautica militară. I. Observația și fotografia aeriană. Studiu la îndemâna tuturor celor care se interesează de problemele Aeronauticii Militare. București, (Tip. **Triumful**), 1926, XIV + 166 p. Fig., hărți.

37 ÎNVĂȚĂMÂNT. PEDAGOGIE.

Mureșanu (Constantin). — Educația multimirilor [prin școale creatoare]. Vatra-Dornei, (Tip. **Școala Română**), 1926, 72 p. Lei 30.

Tabacaru (Gr.). — Problema pedagogiei sociale. Direcțiuni și tendințe. Ediție nouă. Bacău, (Tip. **Școalelor militare de Administrație**), 1926, 87 p.

Brandsch (Dr. Heinz). — Geschichte der siebenbürgisch-sächsischen Volksschulen. Schässburg. Verlag und Buchdruck. **Markus**, [1926], 158 p.

Dima (G. A.). — Reforma învățământului secundar. Considerațiuni generale în legătură cu dezideratele facultății de științe din Cluj relative la reorganizarea școlii secundare și la pregătirea profesorilor secundari. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, 67 p. Lei 40.

Popovici (Iconom Mitrofor Constantin). — Anuarul seminarului teologic superior „Mitropolitul Gavriil Bănuțescu-Bodoni” din Chișinău. Note din istoricul seminarului. Chișinău, (Tip. Eparhială **Cartea Românească**), 1926, IV — 169 p. + 5 pl. Fig.

Botez (Dr. G. I.). — Catalogul tezelor de doctorat și al doctorilor în medicină și chirurgie proclamați de facultatea de medicină din Iași dela înființarea ei 1879 până la 31 De-

cembrie 1925. Iași, (Tip. **Viața Românească**), 1926, 109 p. Lei 125.

b). **Manuale didactice pentru învățământul secundar.**

Dobrescu (N.). — Istoria Bisericii române pentru clasa VI secundară. Ediția patra revăzută de Preotul Ioan Mihălcescu. București, (Tip. **Lupta**, N. Stroilă), 1926, 114 p. Fig. Lei 36.

Mihălcescu (Preotul Ioan). — Dogmele religiei creștine ortodoxe și noțiuni de liturgică pentru clasa IV secundară. Ediția VII. București, **Pavel Suru**, [1926], 90 p. Lei 25.

38 COMERȚ. TRANSPORT.

Casassovici (Ing. C.). — Comercializarea produselor industriale. București, **Institutul economic românesc**, 1926, 16 p.

Dașcovici (N.). — Politica comercială a Dunării. București, **Institutul economic românesc**, 1926, 12 p.

Popesco (Ing. Georges). — La Navigation et la Politique Commerciale. Bucarest, (Typ. **Cartea Românească**), [1926], 24 p.

Toroceanu (Ing. Corneliu). — Creșterea producției de petrol și Chestiunea transporturilor. L'accroissement de la production de pétrole et La question des transports. București, (Tip. **Eminescu**), 1926, 16 p. + hartă.

39 OBICEIURI. FOLKLOR.

Bogrea (V.). — Sfinții-medici în graiul și folklorul românesc. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, p. 169—182.

Precup (Emil). — Păstoritul în munții Rodnei. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, 58 p. + 3 pl. Fig. Lei 50. (Biblioteca Dacoromaniei No. 3).

Schweizerische Volkslieder, Chants populaires suisses. Bukarest, **Herausgegeben vom Schweizerklub**, [1926], 54 p.

Pamfile (Tudor). — Cântece bătrânești. Doine. Muștrări și blesteme. Din lucrările postume. Tecuci, (Tip. **Cultura**), 1926, 174 p. Lei 20.

4 FILOLOGIE.

Szöcs Mihály. — Francia kiejtés és olvásás a Grenoblei és Párisi egyetemek hangtani előadásai, hangtani laboratoriumi kísérletek és a legújabb elméletek alapján rajzokkal. A szövegek olvasását francia tanárok őrizték ellen. Székelyudvarhely, (Nyom Részvénytársaság), 1926, 104 p.

5 ȘTIINȚE PURE.

Steepee (A.). — Sur la constitution du carboxyle. Bucarest, **Société roumaine des sciences**, 1926, 12 p.

P. [opescu-Voitești (I.). — Progrese științifice. Cutremururile de pământ. Cluj, (Tip. **Viața**), 1926, 16 p. Fig., hărți.

Velculescu (A.). — Sur la térébenthine de Picea excelsa L. Bucarest, **Société roumaine des sciences**, 1926, 7 p.

61 MEDICINĂ. FARMACIE. MEDICINĂ VETERINARĂ.

Gherman (Dr. Constantin). — Certificatul de sănătate în căsătorie. Studiu medico-social. București, (Tip. **Române-Unité**), 1926, 39 p.

Moscu (Dr. Constantin). — Simpatectomia periarterială. București, (Tip. **Poporul**), 1926, 15 p.

7 ARTE.

Anheuer (Otto). — Über Ausbildung der Stimme zum Kunstgesang (Oper, Operette, Konzert). I. Stimmbildung. Timișoara, **Im Selbstverlage des Verfassers**, [1926], 47 p.

*). A se vedea tabloul clasificării zeciriale în numărul 1.

E C O U R I

VLASIE LITERARĂ ?

Primim din partea d-lui Camil Petrescu, următoarea scrisoare, căreia îi facem loc în dorința unor desmințiri pe care moravurile noastre literare le așteaptă cu înfrigurare.

PRIETENE PERPESSICIUS,

Mi s'a prezentat zilele trecute, ca fiind al d-lui Eftimiu, un tânăr oarecare împodobit cu o băta, cerându-mi, să nu mai „sujur” pe autorul Ringalei. Am admirat lașitatea acestui scriitor încă odată, după ce am admirat-o și în 1916, atunci când s'a făcut turc, numai ca să fie scutit de mobilizare. (Chit ca să fabrice piese patriotice pe urmă). În loc să vină d-lui să încaseze o pereche de palme l-a trimis pe acel biet tânăr nevinovat, mai ales că știa cât mă preocupă în ultimul timp sportul. Fără să mă între noi o chestie nu poate să steie. Tânărul mi-a promis că va fi vai de ruine „când nu va mai fi singur” (textual). Pe urmă a povestit că are sub ordinea lui 20 de salariați ai d-lui Victor Eftimiu. Cum și alți critici au fost amenințați, nu ai impresia că după francmasonerie, d. Sandomirski introducee în literatura noastră sistemul seump inimei sale, al comitagțiilor?

Ce zici?

CAMIL PETRESCU

DRAMA CONTIMPORANĂ

D. Lucian Blaga ale cărui piese de teatru precum: Zamolxe, Tulburarea apelor, Daria, Fapta, au adus, ca și în poezie de altfel, o notă de originală modernitate, vorbește despre drama contimporană în convorbirea acordată ziarului „Rampa”, din 21 August:

Despre tot ce s'a petrecut dela moartea teatrului naturalist dincolo de hotare, se știe relativ puțin la noi. Ne-ar fi desigur greu, dacă nu cu neputință să rezumăm într'o singură formulă toate acele înorii ale teatrului, unele mai isbutite, altele mai puțin, prin cari s'a încercat o evadare din realitate. La Francezi un Claudel, la Germani un Werfel (ca să amintim unul între mulți), reprezintă tendința de spiritualizare a teatrului. Drama lor culminează în anumite momente de ridicare extatică a personajilor, în convertire sau magie îndreptare. Catolicismul, budismul și alte doctrine spiritualiste, sunt din adânc trase la contribuție în acest gen de teatru. Ca înaintorii în alt sens se așează în aceeași linie de asalt un Strindberg și Wedekind. Înțelegem partea aceea din teatrul lor foarte variat, care smulgându-se din clișeele naturaliste încearcă să dea oarecum esențialul firei omenești, animalitatea vampirului, glasul crud impersonal al instinctului.

Personajile sunt ireal crescute, de proporții halucinante. Intre cei tineri, un Bronnen și un Brecht în Germania (cel mai discutat astăzi), continuă linia aceasta. Un alt gen de teatru nou reprezintă G. Kaiser (în parte și Toller); în dialog comprimat se desfășoară acțiuni fără de însemnătate anecdotică, culminând în conflicte de idei-forțe. Personajile nu mai există prin ele înșile ca indivizi, energiilor deslănțuite. Desnodământul e adesea vizionar și deschide perspectiva unei vieți mai înalte. Alt gen devine reprezentativ prin opera unui Shaw, Pirandello, Sternheim. Ei aduc pe scenă toată problematica vieții moderne. Dialogul e dialectic, Rolurile foarte rar au mai mult trup palpabil decât al unor fantome jucăuse. Ele se schițează vorbind, superficial, adânc.

Inițiativa e todeauna în mâna autorului: personajile sunt de multe ori numai acest singur

cu multiplicat, pentru a vădi mai interesant o teză filozofică.

„MITICĂ POPESCU”

Într'un interview acordat „Rampet” din 22 August, d. Camil Petrescu, lămurește resorturile noii sale comedii, pe care d-lui o ostentativă reacțiune contra foibiilor regionale, a denumit-o „Mitică Popescu”.

— „Mitică Popescu”, etc., cum le place să scrie unele gazete de dincolo, potrivit-se în glas cu cele minoritare. Cântecul e repetat cu refren. Mitică e mahalagiu, șmecher, muca-lit și iubitor de spirite timpite, crai al Căii Victoriei, amant inofensiv al modistelor, amator de mari invărteli, chiulanguiu, canalie, sau numai secătura, în sfârșit, nu rare ori e vorba de „țigănie”. Dar Mitică și cu toate acestea și încă ceva: e om de inimă. Aci e totul.

„Dacă voiu izbuti să conving pe spectatori de acest încă ceva, Mitică va apare în sfârșit în adevărata lui lumină: axa pe care s'a organizat statul român, într'o sută de ani, dela revoluția lui Tudor la războiul cel mare. ...Și dacă mijloacele mele de realizare artistică nu mă vor trăda, s'ar putea că asemeni celei de „curcan”, porecla de „Mitică Popescu” se va transforma în renume. În orice caz e o sforțare pe care, ca bucureștean, mă simt dator s'o fac.

— ...?

— „Înc'odată, rostul piesei este să infățîșez un tip, tipul celui care în ordinea rurală este reprezentat prin „Ion” și care în ordinea orășenească nu poate fi decât „Mitică Popescu”.

— Negreșit că procedul acumulării de fapte, pe care Rebreanu l-a utilizat în marele lui roman, nu poate fi aplicat în teatru, care cere o mai strictă și gradată organizare. Într'o piesă, detaliile trebulesc neapărat subordonate acțiunii; asta nu înseamnă însă, că te poți lipsi de ele.

TEATRU ȘI SPECTACOL

În numărul pe August din „Nouvelle Revue Française”, d. Benjamin Crémieux, excelentul critic din „XX-tième Siècle” și admirabilul împământător al lui Pirandello în franțuzește, surprinde în caracterizări substanțiale criza actuală a teatrului și odată cu aceasta și o utilă demarcație între teatru și spectacol:

„Toate scoile literare ale secolului XIX au atacat pe rând formula „teatrului pur”, pusă la punct în secolul XVII și ale cărei două prototipuri rămân tragedia și farsa, completate cu comedia așa cum a conceput-o și realizat-o Shakespeare. Istoria, romanul, poezia lirică, au venit rând pe rând să contamineze arta dramatică. Romantismul, naturalismul, simbolismul, unul după altul, au falsificat teatrul, pe de-o parte, anexând și ducând în primul plan, accesoriul: lirism gratuit, culoare locală, sociologie; pe de altă parte, escamotând sau chiar suprimând esențialul: criza, lupta, conflictul, fundamentele oricărui acțiuni dramatice. Expresivității dinamice a sentimentelor în conflict, care este caracteristica teatrului, secolul al XIX-lea i-a substituit sau amestecat reprezentarea statică a epocilor sau evenimentelor istorice (romantismul), a scenelor de moravuri (naturalismul), sau a stărilor de suflet (simbolismul). În scurt, spectacolul (luând acest cuvânt în accepția lui cea mai întinsă) a înlocuit teatrul. Desfășurării în durată, neîncheiatei mobilități a teatrului, i-a fost substituită succesiunea spațială, fragmentată a spectacolului.

S'a spus totul despre încetinirea sau suspendarea dramei prin tiradele pur lirice, scumpe romanticilor și simbolistilor. Nu s'a stăruit în deajuns asupra nefastei influențe a romanului

asupra lui Augier, Dumas-fiul și toți autorii Teatrului Liber. În ziua în care naturalismul a pretins să aducă pe scenă o viață întreagă sau cel puțin să substituie unei crize unice, o continuare de tablouri caracteristice, leili de viață, destul de banale adeseori, cât se poate de lipsite de acțiune, în ziua aceea s'a dat o lovitură decisivă teatrului în profitul spectacolului. Cât despre istorie, ea este prin definiție un inepuizabil izvor de tablouri, de spectacole.

Mania (sau habitudinea) spectacolară n'a încetat să se întetească. După roman și istorie, se încearcă să se anexeze teatrului, music-hall-ul, cinematograful, să i se îmbogățească tehnica teatrului cu tehnica acestor două redutabile vrăjmașe, fără să se observe că și music-hall-ul și cinematograful sunt mai presus de toate spectacole, în vreme ce teatrul, dacă nu vrea să se nărue, trebuie să evite tot ceea ce este „reprezentare” ca să devie numai „expresie”. Expresie figurată, însă tot atâta de distanțată de reprezentare, precât e pictura de fotografie sau un discurs raportat de Titu-Liviu de un discurs stenografiat”.

CĂRȚI PRIMITE

N. I. HERESCU: Insemnări literare (1924—1926). (biblioteca Semănătorul, No. 140), ed. librăriei Diecezane, Arad; 1926. lei 10.

I. GRECULESCU: Domnișoara Celina, roman, tip. „Universul”; 1926. lei 40.

NEMO: Grafologie. Serisul și omul. „Tiparunița”; 1926. lei 60.

EUGEN-PAUL SAVIN CONSTANT: Poezii, Arzurg prin vitralii, Litaniile pentru cei uitați, Idoli de humă; „ed. autorilor”; Craiova 1926. lei 40.

Arzurg prin vitralii, Litaniile pentru cei uitați, Idoli de humă; „ed. autorilor”; Craiova 1926. lei 40.

PUNETI UMARUL! Darea de seamă despre activitatea despărțământului în decursul anului 1925-1926. (Buletinul 45 al desp. jud. Sibiu), ed. „Asociațiunii”, Sibiu, 1926.

N. T. POPESCU-LUMINA: Domnița Galini; Povești, ed. „Ancora”. S. Benvenisti, 1926. lei 75.

INCEPUTURI DE STAGIUNE TEATRALĂ

TEATRUL NAȚIONAL va ridica cortina la 28 August cu „Fântâna Blanduziei” și „Piatra din casă”.

TEATRUL REGINA MARIA își începe activitatea la 3 Septembrie cu piesa lui Cehov: „Livada cu vișine”.

TEATRUL MIC trecut sub conducerea d-nei Tantiu Cuiava-Barozzi și a d-lui Mișu Fotino va deschide stagiunea între 5-7 Septembrie.

Piesa de deschidere n'a fost încă fixată. Va fi aleasă dintre cele trei piese cari se repetă actualmente: „Fracul” de Gabriel Diegely; „Le Pouce a l'oreille” de Georges Feydeau și „Mitică Popescu”, comedie de d. Camil Petrescu.

TEATRUL FANTASIO instalat în fosta sală a teatrului Alhambra va începe la 9 Septembrie cu „Mămuța care vorbește”, piesă în 3 acte de Rene Fauchois.

În primele roluri vor apare d-ra Leny Caler, și d-nii I. Iancovescu, și E. Rosen.

REDAȚIONALE

În numărul viitor vom publica un fragment din piesa de teatru „Frământări”, de d-l Mircea Ștefănescu, prima premieră originală a Naționalului, în noua Stagiune.

Redactor PERPESSICIUS